ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY

1. čtvrtletí 2023

Souhrnná data o České republice

Praha, 16. 6. 2023

Kód publikace: 320193-23

Č. j.: CSU-007459/2023-11

Pořadové číslo v roce: 1

Zpracoval: odbor Kancelář předsedy

Ředitel odboru: Egor Sidorov, Ph.D.

Kontaktní osoba: Karolína Zábojníková, e-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz

© Český statistický úřad, Praha, 2023

Zajímají vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | **www.czso.cz**

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | **www.praha.czso.cz**

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | **www.stredocesky.czso.cz**

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | **www.cbudejovice.czso.cz**

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | **www.plzen.czso.cz**

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | **www.kvary.czso.cz**

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | **www.ustinadlabem.czso.cz**

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | **www.liberec.czso.cz**

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | **www.hradeckralove.czso.cz**

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | **www.pardubice.czso.cz**

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | **www.jihlava.czso.cz**

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | **www.brno.czso.cz**

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | **www.olomouc.czso.cz**

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | **www.zlin.czso.cz**

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | **www.ostrava.czso.cz**

© Český statistický úřad, Praha, 2023

Obsah

1. Shrnutí 4
2. Souhrnná výkonnost 6
3. Výkonnost odvětví 11
4. Vnější vztahy 20
5. Ceny 23
6. Trh práce 29
7. Měnové podmínky 35
8. Státní rozpočet 37

Hlavní zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, MPSV, ČSSZ, Eurostat, propočty ČSÚ.
Poslední informace uváděné v této publikaci pocházejí ze 14. června 2023.

1. Shrnutí

- Hrubý domácí produkt (HDP) se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně snížil o 0,4 %[1]. Šlo o první meziroční pokles od začátku roku 2021. Meziročně se propadala spotřeba domácností i kapitálové výdaje. Naopak spotřeba vládních institucí a zahraniční poptávka působily ve směru růstu HDP. Mezičtvrtletně HDP stagnoval, přičemž podobně jako v meziročním srovnání v protichůdném směru působila domácí a zahraniční poptávka – klesala spotřeba i kapitálové výdaje, ale reálně rostl vývoz. Česká ekonomika v rámci EU patřila k zemím s podprůměrnou dynamikou HDP. Hrubý domácí produkt v EU v 1. čtvrtletí meziročně rostl o 1,0 % a mezičtvrtletně se zvýšil o 0,1 %.

- Hrubá přidaná hodnota (HPH) meziročně vzrostla o 1,1 %. K růstu přispíval zejména zpracovatelský průmysl, kde HPH vzrostla o 4,4 %. Výrazně negativně působilo uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství, kde došlo k meziročnímu propadu o 2,8 %. Kromě toho ale meziročně rostla HPH řady služeb včetně těch navázaných na podnikovou sféru nebo obecně celkový ekonomický růst. Mezičtvrtletně se HPH zvýšila o 0,8 %. Mezičtvrtletní růst HPH byl výrazně podpořen vývojem ve zpracovatelském průmyslu (růst o 2,0 %). K mezičtvrtletnímu růstu HPH přispívaly také služby. Jediným oborem, kde HPH mezičtvrtletně klesla, bylo peněžnictví a pojišťovnictví.

- Vývoz zboží a služeb v prvním čtvrtletí reálně meziročně vzrostl o 9,5 %[2] a mezičtvrtletně o 2,5 %. Dynamika dovozu byla mírnější – import byl reálně meziročně vyšší o 3,3 % a mezičtvrtletně klesl o 1,3 %. Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami v běžných cenách dosáhla v 1. čtvrtletí přebytku 93,7 mld. korun a ten se tak meziročně zlepšil o 92,7 mld. K meziročnímu zlepšení bilance obchodu se zbožím nejvíce přispívalo zlepšení přebytku zahraničního obchodu s motorovými vozidly a zmírnění deficitu obchodu s ropou a zemním plynem. Naopak pokles cen vedl k meziročnímu zhoršení bilance obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem.

- Celková cenová hladina se v 1. čtvrtletí (podle deflátoru HDP) meziročně zvýšila o 12,2 % a mezičtvrtletně vzrostla o 5,7 %. Meziroční růst spotřebitelských cen zrychlil na 16,4 % a mezičtvrtletně byly ceny vyšší o 6,9 %. K meziročnímu růstu spotřebitelských cen, stejně jako k jeho zrychlení, nejvíce přispívaly ceny bydlení a energií. Velmi silný příspěvek stále měly i potraviny a nealkoholické nápoje. Významně přispělo i stravování a ubytování a rekreace a kultura. U většiny oddílů spotřebního koše ale meziroční dynamika vlivem vysoké srovnávací základny spíše zvolňovala. Mírnější byl meziroční růst cen průmyslových výrobců (15,0 %), tržních služeb (5,8 %) i cen zemědělských výrobců (19,4 %).

- Měnověpolitické úrokové sazby zůstaly v 1. čtvrtletí na stejné úrovni, jakou měly ve druhé polovině roku 2022. To vedlo k zastavení růstu tržních sazeb i k úročení vkladů. U spotřebitelských úvěrů úrokové sazby klesly, zatímco úvěry na bydlení dál zdražovaly. Pokračoval příliv prostředků na termínované vklady.

- Celková zaměstnanost[3] v 1. čtvrtletí meziročně vzrostla o 1,4 % a mezičtvrtletně došlo k oživení o 0,4 %. Na začátku roku bylo patrné mírné navýšení obecné míry nezaměstnanosti na březnová 2,5 %, stále ale šlo i mezinárodně o rekordně nízkou hodnotu. Průměrná hrubá měsíční nominální mzda v 1. čtvrtletí nominálně meziročně vzrostla o 8,6 % a dosáhla 41 265 korun. Vzhledem k pokračujícímu silnému růstu spotřebitelských cen se ale reálně propadla o 6,7 %. Mezičtvrtletní nominální navýšení průměrné mzdy činilo 2,2 %.

- Schodek hospodaření státního rozpočtu se v 1. čtvrtletí prudce navýšil na rekordních 166,2 mld. korun. Zhoršení deficitu bylo zčásti ovlivněno loňským omezením čerpání běžných i kapitálových výdajů v rámci rozpočtového provizoria a letošním vyšším předfinancováním u dotací, zejména v sociální oblasti, školství či výzkumu a vývoji. Do silného růstu výdajů SR se na počátku letošního roku promítala pomoc státu související s vysokými cenami energií i dopady přetrvávající pádivé inflace, tedy valorizace důchodů, vyšší objem vyplacených sociálních dávek nebo rostoucí splátky státního dluhu. Kromě toho měl na prohlubující se schodek SR vliv i slábnoucí výkon tuzemské ekonomiky, který ovlivňoval inkaso některých váhově významných rozpočtových příjmů.

[1] Data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách jsou vyjádřena ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.
[2] Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB).
[3] Údaje o zaměstnanosti jsou uvedeny v pojetí národních účtů a očištěny o sezónní vlivy.

Vybrané hlavní ukazatele vývoje ekonomiky*

Ukazatel	Vyjá-dření	2022				2023	celý rok	
		1q	2q	3q	4q	1q	2021	2022
Výkon ekonomiky								
Hrubý domácí produkt v ČR[1]	y/y, v %	4,7	3,5	1,5	0,3	-0,4	3,5	2,5
	q/q, v %	0,6	0,3	-0,3	-0,4	0,0	x	x
Hrubý domácí produkt v EU[1]	y/y, v %	5,7	4,4	2,6	1,7	1,0	5,4	3,5
Celkové výdaje na konečnou spotřebu[1]	y/y, v %	5,9	0,5	-4,1	-3,4	-3,2	3,2	-0,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu[1]	y/y, v %	7,1	6,0	7,2	4,6	0,3	0,8	6,2
Vývoz zboží a služeb[1,3]	y/y, v %	0,4	1,7	11,1	9,7	9,5	6,8	5,7
Dovoz zboží a služeb[1,3]	y/y, v %	5,3	2,2	7,6	7,6	3,3	13,2	5,7
Saldo zahr. obchodu se zbožím i služ.[2,3]	v mld. Kč	1,1	-23,1	2,3	11,5	93,7	179,3	-8,2
Saldo celkové důvěry v ekonomiku[6]	v p. b.	4,4	6,3	-2,6	-3,3	1,2	3,3	-3,3
Výkon hlavních odvětví								
Index průmyslové produkce[4]	y/y, v %	0,3	0,7	6,1	3,2	1,2	6,6	2,5
Index stavební produkce[4]	y/y, v %	11,3	4,0	-0,8	-0,1	-1,2	2,4	2,6
Index tržeb ve službách[4]	y/y, v %	14,1	12,3	7,2	1,6	-0,3	7,5	8,5
Index maloobchodních tržeb[4]	y/y, v %	6,5	-3,0	-7,5	-9,2	-7,8	4,4	-3,8
Ceny								
Index spotřebitelských cen	y/y, v %	11,2	15,8	17,6	15,7	16,4	3,8	15,1
Harmoniz. index spotřebitel. cen v ČR	y/y, v %	10,2	15,0	17,4	16,5	18,0	3,3	14,8
Harmoniz. index spotřebitel. cen v EU	y/y, v %	6,5	8,8	10,3	11,0	9,4	2,9	9,2
Index cen zemědělských výrobců	y/y, v %	23,9	39,0	37,0	28,0	19,4	6,3	31,8
Index cen průmyslových výrobců	y/y, v %	21,8	27,7	25,9	21,8	15,0	7,2	24,3
Index cen výrobců v tržních službách	y/y, v %	4,2	5,8	6,5	6,7	5,8	1,3	5,8
Směnné relace v zahr. zbož. obchodu	v %	96,4	95,9	94,3	98,2	103,0	99,7	96,2
Trh práce								
Počet zaměstnaných v ČR celkem[3]	y/y, v %	1,5	2,3	1,8	1,3	1,4	0,4	1,7
Obecná míra nezaměstnanosti v ČR[5]	v %	2,3	2,2	2,2	2,2	2,5	2,8	2,2
Obecná míra nezaměstnanosti v EU[5]	v %	6,5	6,0	6,1	6,1	6,0	7,1	6,2
Prům. mzda zaměstnance (nominálně)	y/y, v %	6,1	3,4	5,2	6,6	8,6	5,8	5,3
Prům. mzda zaměstnance (reálně)	y/y, v %	-4,6	-10,7	-10,5	-7,9	-6,7	1,9	-8,5
Měnové podmínky								
Dvoutýdenní repo sazba[6]	v %	4,50	7,00	7,00	7,00	7,00	3,75	7,00
Směnný kurz CZK / EUR		24,6	24,6	24,6	24,4	23,8	25,6	24,6
Směnný kurz CZK / USD		22,0	23,2	24,4	23,9	22,2	21,7	23,4
Státní rozpočet[7]								
Saldo stát. rozpočtu v ČR (nominálně)	v mld. Kč	-59	-124	-88	-90	-166	-420	-360
Státní dluh (nominálně)[6]	v mld. Kč	2594	2708	2890	2895	2997	2466	2895

Zdroj dat: CSU, CNB, MF, Eurostat

* Není-li uvedeno jinak, ukazatele se vztahují k ČR.

[1] sezónně a kalendářně očištěné údaje ve stálých cenách

[2] sezónně a kalendářně očištěné údaje v běžných cenách

[3] v pojetí národních účtů, ve fyzických osobách

[4] očištěno o kalendářní vlivy

[5] sezónně očištěno, věková skupina 15–74 let

[6] stav na konci období

[7] dle pokladního plnění

2. Souhrnná výkonnost

Česká ekonomika mezičtvrtletně stagnovala.

Česká ekonomika v 1. čtvrtletí 2023 mezikvartálně stagnovala. Tato stagnace navázala na předchozí dva poklesy hrubého domácího produktu (HDP)[4]. Ve směru mezičtvrtletního růstu HDP působila především zahraniční poptávka a také spotřeba vládních institucí. Dál ale trval propad spotřeby domácností a nižší byly i kapitálové výdaje. Meziročně HDP zaostával o 0,4 %. Šlo o první meziroční pokles od 1. kvartálu 2021. Na snížení měl největší podíl propad výdajů na tvorbu hrubého kapitálu. Vlivem propadající se spotřeby domácností meziročně zaostávala i spotřeba, oproti tomu spotřeba sektoru vládních institucí naopak rostla. Meziroční vývoj HDP ovlivňovala pozitivně také zahraniční poptávka.

Hrubý domácí produkt v EU mírně rostl.

Hrubý domácí produkt v EU v 1. kvartálu vzrostl mezičtvrtletně o 0,1 %. Unie se tak vyhnula technické recesi (na konci roku 2022 zde HDP mezičtvrtletně poklesl) a v řadě zemí došlo v 1. čtvrtletí k oživení ekonomického růstu po předchozím poklesu. Nejvíce mezičtvrtletně rostly ekonomiky Polska (3,8 %), Lucemburska (2,0 %) a Portugalska (1,6 %). Naopak HDP klesal v Irsku (−4,6 %), Litvě (−2,1 %), Nizozemsku (−0,7 %), Estonsku (−0,6 %), na Maltě (−0,5 %), v Maďarsku (−0,3 %), Německu (−0,3 %) a v Řecku (−0,1 %). Meziročně HDP v EU narostl o 1,0 %. Většina ekonomik EU dál alespoň mírně rostla. Nejvýrazněji vzrostl HDP ve Španělsku (3,8 %), na Kypru (3,4 %) a na Maltě (3,2 %). Meziročně nižší byl HDP v Estonsku (−3,7 %), Litvě (−2,7 %), Maďarsku (−1,1 %), Německu (−0,5 %), Lucembursku (−0,4 %), Česku (−0,4 %), ve Finsku (−0,3 %) a v Irsku (−0,3 %).

Graf č. 1 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

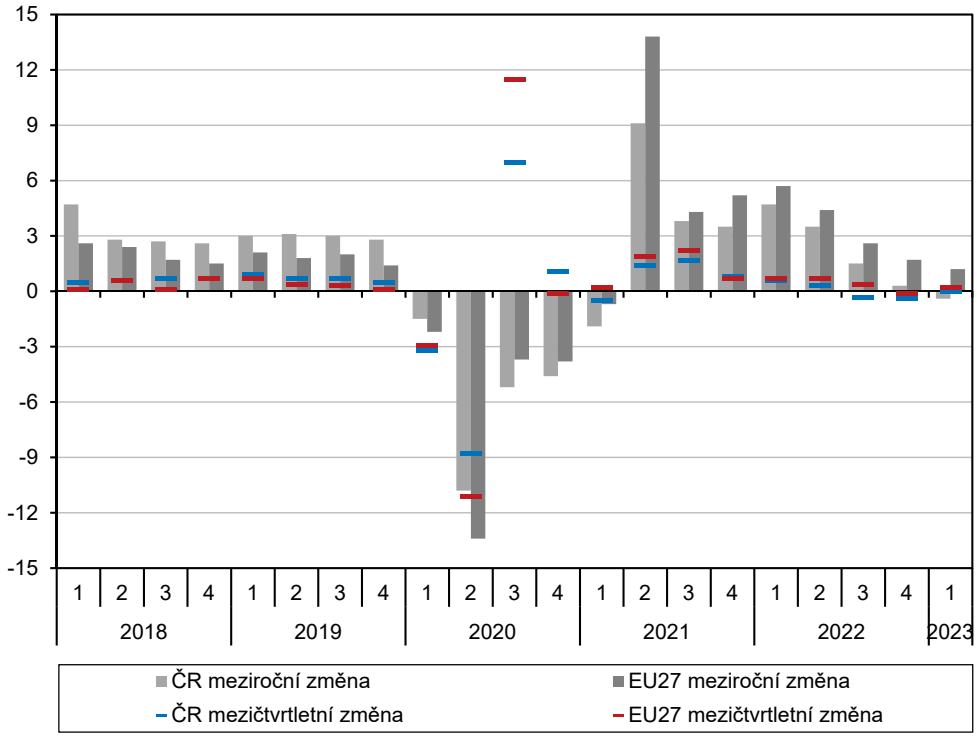

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Objem mezd a platů výrazně meziročně nominálně rostl. Reálně však poklesl.

Pnutí na trhu práce a tlak na dorovnání inflace trval a nominální dynamika objemu vyplacených mezd a platů v 1. čtvrtletí zůstala silná. Meziročně se mzdy a platy zvýšily o 10,2 % za současného nárůstu celkové zaměstnanosti o 1,4 %[5]. Po očištění o vliv

[4] Vývoj HDP, hrubé přidané hodnoty a jejich složek je vyjádřen prostřednictvím objemových indexů (tj. očištěn o vliv cen) a po očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje jsou platné k 30. 5. 2023.
[5] Zaměstnanost v pojetí národních účtů (osoby), údaj je sezónně očištěn.

silného růstu cenové hladiny mzdy a platy reálně klesly o 4,7 %[6]. Mezera mezi meziročním nominálním růstem mezd a navýšením cen se tak oproti předchozím čtvrtletím zmírnila. Meziroční dynamika mezd a platů byla silná napříč celou ekonomikou a s výjimkou peněžnictví a pojišťovnictví (3,6 % při současném růstu zaměstnanosti o 1,9 %) se přírůstek u všech ostatních odvětví pohyboval okolo 10 % (další výjimkou v opačném směru byly činnosti v oblasti nemovitostí – 24,1 % při růstu zaměstnanosti o 1,5 %). Nejvíce k celkovému růstu objemu mezd a platů přispívaly obory s velkým počtem zaměstnanců – veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče (10,2 %, zaměstnanost byla vyšší o 2,8 %), zpracovatelský průmysl (9,4 %, zaměstnanost vzrostla o 0,2 %) a uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (10,0 %, zaměstnanost byla vyšší o 0,3 %). Výrazný růst zaměstnanosti podpořil nárůst objemu mezd a platů v informačních a komunikačních činnostech (11,0 %, zaměstnanost o 5,4 %) a stavebnictví (10,0 %, zaměstnanost o 3,5 %). Přes mírně klesající zaměstnanost (−0,6 %) byl naopak výrazný růst mezd a platů v ostatních činnostech[7] (12,2 %).

Nominální mzdy a platy klesly jen v peněžnictví a pojišťovnictví.

Také mezičtvrtletní nominální přírůstek mezd a platů byl rovněž poměrně vysoký (3,1 %). Celková zaměstnanost mezičtvrtletně vzrostla o 0,4 %. Silné navýšení mezd a platů nejvíce ovlivnila aktualizace platových tarifů v odvětvích s převahou vládního sektoru[8] (4,8 %). Oproti tomu byla mzdová dynamika mírnější ve zpracovatelském průmyslu (2,2 %) i v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (2,4 %). V profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech výdělky narostly o 3,1 %. Nadprůměrný byl přírůstek mezd a platů v činnostech v oblasti nemovitostí (10,8 %), v ostatních činnostech (6,2 %) a ve stavebnictví (4,9 %). Naopak mírný růst vykázaly informační a komunikační činnosti (1,5 %) a zemědělství, lesnictví a rybářství (1,3 %). V peněžnictví a pojišťovnictví došlo k mezičtvrtletnímu poklesu objemu vyplacených mezd a platů o 3,9 %.

Spotřeba domácností se nadále snižovala.

Výdaje na konečnou spotřebu byly v 1. čtvrtletí meziročně nižší o 3,2 % a ve směru poklesu HDP působily 2,2 p. b.[9]. Propadala se jen spotřeba domácností (−6,4 %), zatímco vládní výdaje byly meziročně vyšší (3,9 %). Trval netypicky hluboký meziroční propad výdajů na předměty krátkodobé spotřeby (−8,4 %)[10] a poprvé od 1. kvartálu 2021 ovlivněného pandemií byla meziročně nižší i spotřeba služeb (−1,1 %). Zmírnil se meziroční pokles střednědobé (−5,0 %) i dlouhodobé (−14,4 %) spotřeby. Mezičtvrtletně se celkové výdaje na konečnou spotřebu snížily o 0,3 %. Přitom spotřeba domácností klesla o 1,2 %, pošesté v řadě. V rámci dostupné časové řady (od r. 1996) jde o nejdelší sekvenci poklesů. Spotřeba vlády byla mezičtvrtletně vyšší o 1,9 %. V 1. čtvrtletí dál mezičtvrtletně klesala spotřeba netrvanlivého zboží (−0,3 %) i služeb (−1,4 %). U trvanlivého zboží se ale spotřeba opět oživila. V případě zboží dlouhodobé spotřeby byly výdaje vyšší o 1,3 % a u střednědobé spotřeby přírůstek zrychlil na 1,3 %.

Vývoj investic nepřímo ukazuje na zvýšenou investiční aktivitu podniků.

Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu byly v 1. čtvrtletí meziročně nižší o 8,4 % a k poklesu HDP přispěly 2,8 p. b. Za hlubokým propadem stála především změna zásob. Na začátku letošního roku totiž došlo k výraznému rozpouštění zásob naakumulovaných loni[11]. Samotné výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu (investice) byly meziročně vyšší o 0,3 %. Meziroční dynamika investiční aktivity tak prudce oslabila. Z hlediska věcné struktury investic je patrné, že rostly převážně investice financované podniky do

[6] Do reálného vyjádření převedeno s pomocí deflátoru spotřeby domácností.
[7] Tato sekce zahrnuje činnosti organizací sdružujících osoby za účelem prosazování společných zájmů, opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost a řadu jiných osobních služeb (kosmetické, kadeřnické apod.).
[8] Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.
[9] Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.
[10] Údaje o spotřebě dle trvanlivosti jsou v domácím pojetí.
[11] Změna zásob (v běžných cenách a sezónně neočištěná) dosáhla loni v 1. čtvrtletí 74,1 mld. korun. Zásoby se pak v průběhu roku ještě zvyšovaly pod vlivem rostoucích zásob nedokončené produkce a součástek pro průmyslovou výrobu, zásobení plynem i zásob zboží v maloobchodě. V letošním 1. čtvrtletí změna zásob dosáhla 43,2 mld. korun.

oblasti ICT a ostatních strojů a zařízení (10,9 %) a dopravních prostředků a zařízení (0,5 %). Na druhé straně se ale propadaly investice do obydlí (−9,2 %), kde jsou hlavními investory domácnosti. Nižší byly také výdaje na ostatní budovy a stavby (−1,6 %) a po sérii solidních meziročních přírůstků klesly také investice do produktů duševního vlastnictví (−3,1 %). K mezičtvrtletnímu propadu kapitálových výdajů (−8,1 %) přispěla z většiny také změna zásob. Investiční aktivita ale také reálně klesla, a to o 1,8 %. Investice do dopravních prostředků a zařízení (4,9 %) a ICT a ostatních strojů a zařízení (4,8 %) rostly i mezičtvrtletně. Propad výdajů na produkty duševního vlastnictví ale dosáhl 10,1 % a nižší byly také investice do obydlí (−3,2 %) a ostatních budov a staveb (−3,5 %).

Graf č. 2 Příspěvky výdajových složek k reálné změně HDP* (objemové indexy, meziroční růst, příspěvky v p. b., HDP v %)

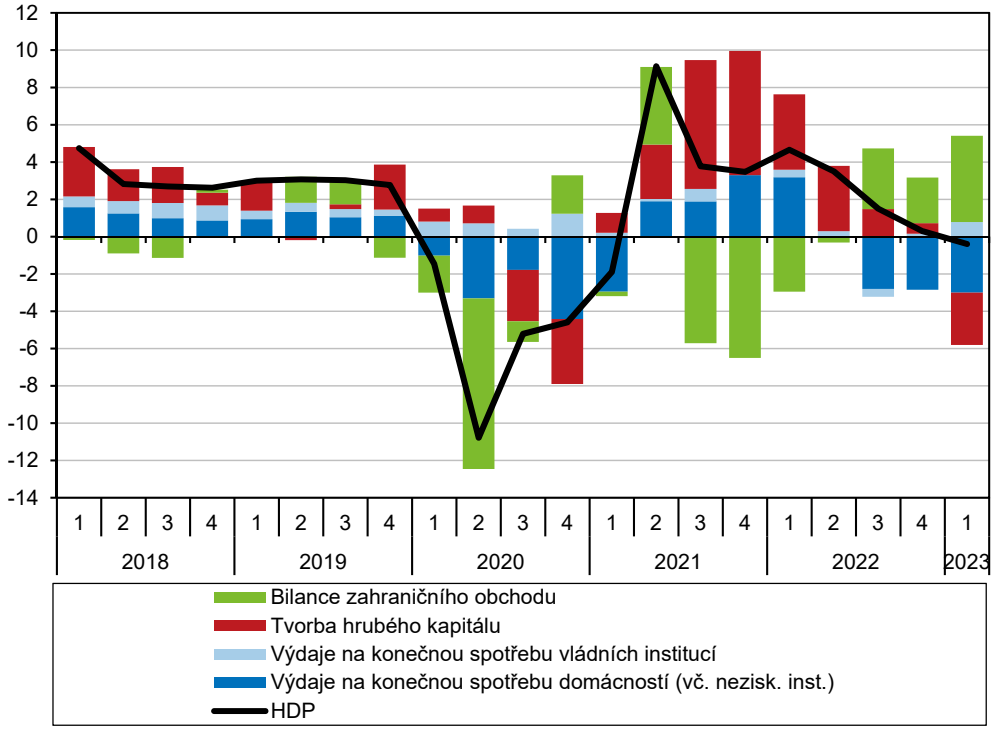

Zdroj: ČSÚ
* po vyloučení dovozu pro konečné užití

Exportérům se na počátku roku dařilo.

V 1. čtvrtletí přispěla zahraniční poptávka ve směru meziročního růstu HDP 4,6 p. b. Silný kladný příspěvek byl výsledkem výrazného růstu exportu zboží a služeb, který se reálně meziročně zvýšil o 9,5 %[12]. Přitom vývoz zboží narostl o 8,1 % a služeb o 17,0 %. Naproti tomu dovoz rostl méně výrazně (3,3 %). Import zboží byl meziročně vyšší jen o 0,6 % a služeb o 20,9 %. Mezičtvrtletní přírůstek exportu zboží a služeb v 1. čtvrtletí posílil na 2,5 %. Za zrychlením tempa stál vývoz zboží (2,7 %), zatímco u služeb přírůstek zmírnil na 1,4 %. Dovoz mezičtvrtletně klesl o 1,3 % a nižší byl dovoz zboží (−1,2 %) i služeb (−1,3 %). Bilance zahraničního obchodu se zbožím v 1. čtvrtletí dosáhla přebytku 93,7 mld. korun a meziročně se zlepšila o 92,7 mld. Toto prudké zlepšení souviselo zejména s poklesem cen ropy a zemního plynu a dalších surovin a také s nárůstem exportu motorových vozidel, který byl loni negativně ovlivněn narušením globálních dodavatelských řetězců. I proto bylo zlepšení celkové bilance spojeno výhradně s obchodem se zbožím (+93,8 mld. korun), zatímco u služeb se saldo mírně zhoršilo (−1,2 mld.). Mezičtvrtletně se bilance zahraničního

[12] Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB). Bilance zahraničního obchodu v běžných cenách a po sezónním očištění.

obchodu zlepšila o 82,2 mld. korun. Z toho se přebytek bilance obchodu se zbožím zvýšil o 75,7 mld. korun a se službami o 6,5 mld.

Hrubá přidaná hodnota rostla.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) v 1. čtvrtletí 2023 mezičtvrtletně vzrostla o 0,8 %. Výrazný rozdíl mezi dynamikou HDP a HPH v 1. kvartálu byl způsoben vlivem různého ocenění HDP a HPH. Hlavní podíl na tom měly rostoucí dotace zachycující stropy cen elektřiny. Zároveň v souvislosti s propadající se spotřebou nadále klesaly daňové výnosy, které také prohlubovaly rozdíl mezi HPH a HDP. Mezičtvrtletní růst HPH byl výrazně podpořen vývojem ve zpracovatelském průmyslu (růst o 2,0 %). Zlepšení pozice exportérů napomohlo zejména výrobě motorových vozidel, strojírenství nebo elektrotechnice. Problémy ale přetrvávaly ve zbytku průmyslových odvětví, zejména těch energeticky náročných. HPH v celém průmyslu se tak zvyšovala mezičtvrtletně jen o 0,7 %. K mezičtvrtletnímu růstu HPH přispívaly také služby. V uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství HPH vzrostla HPH po dvou mezičtvrtletních poklesech (1,5 %). K růstu v rámci tohoto uskupení přispívaly zejména služby spojené s cestovním ruchem – ubytování a pohostinství. Naopak maloobchodu se i v souvislosti s propadající se spotřebou domácností nedařilo. Po mezičtvrtletním poklesu z konce roku 2022 znovu oživily také informační a komunikační činnosti (3,7 %). Mírný mezičtvrtletní příspěvek měly profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti (0,9 %), činnosti v oblasti nemovitostí (0,5 %) a rostla i HPH ve stavebnictví (1,9 %). Jediným oborem, kde HPH mezičtvrtletně klesla, bylo peněžnictví a pojišťovnictví (−7,0 %).

Graf č. 3 Příspěvky odvětví k reálné změně HPH (objemové indexy, meziroční příspěvky v p. b., HPH v %)

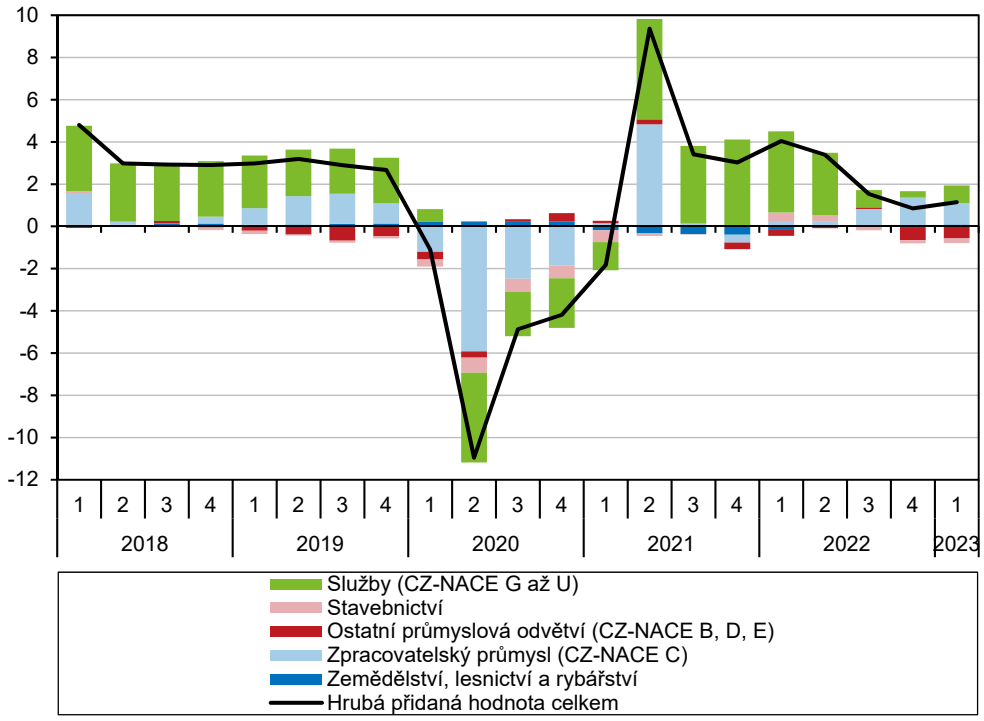

Zdroj: ČSÚ

Zejména zpracovatelský průmysl přispěl k meziročnímu navýšení HPH.

Hrubá přidaná hodnota byla meziročně vyšší o 1,1 %. Nejvíce k meziročnímu růstu HPH přispíval průmysl jako celek (navýšení HPH o 1,6 %), ale z bližšího pohledu je opět patrné, že za tím stojí výhradně dobré výkony ve zpracovatelském průmyslu (4,4 %). Naopak výrazně negativně působilo uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství, kde došlo k dalšímu meziročnímu propadu HPH (−2,8 %, třetí pokles v řadě). V obou případech se zčásti projevil vliv srovnávací základny. Zatímco výkon

průmyslu v loňském 1. kvartálu tlumily narušené globální dodavatelské řetězce, u obchodu a služeb byla poptávka na začátku roku 2022 ještě relativně silná. Meziročně ale rostla HPH řady dalších služeb včetně těch navázaných na podnikovou sféru nebo obecně celkový ekonomický růst. Výrazně příznivý vliv na meziroční dynamiku HPH měly činnosti v oblasti nemovitostí (4,5 %), veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče (2,6 %) nebo informační a komunikační činnosti (5,1 %). Meziročně vyšší byla i HPH v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (2,9 %) nebo u ostatních činností (3,7 %) zahrnujících mimo jiné různé služby osobní péče. Meziročně klesala HPH ve stavebnictví (−3,8 %, zčásti kvůli vysoké srovnávací základně) a v peněžnictví a pojišťovnictví (−3,3 %).

3. Výkonnost odvětví

Hrubá přidaná hodnota poprvé překonala úroveň z konce roku 2019. Její mezikvartální růst byl letos tažen průmyslem, stavebnictvím a také oživením v turismu.

Přestože se tuzemské hospodářství na počátku letošního roku pohybovalo na hraně recese, předběžné údaje z nabídkové strany ekonomiky naznačují, že ve srovnání s 2. pololetím 2020 došlo k mírnému oživení. Hrubá přidaná hodnota (HPH)[13] totiž v 1. čtvrtletí 2023 mezičtvrtletně vzrostla o 0,8 % a meziročně posílila o 1,1 %. HPH v Česku tak poprvé překonalo své maximum z předpandemického období, a to o pouhá 0,3 % (v EU i eurozóně se tak stalo již ve 3. čtvrtletí 2021). Mezičtvrtletní růst tuzemského HPH byl podpořen zejména vývojem ve zpracovatelském průmyslu (příspěvek 0,5 p. b.), poloviční vliv mělo uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství. To bylo sice stále negativně ovlivňováno nižšími výdaji na konečnou spotřebu domácností (jejich mezikvartální pokles se ale ve srovnání se závěrem roku 2022 zmírnil), pozitivně se naopak patrně projevoval dopad pokračujícího oživení turismu. Po krátkodobém mezičtvrtletním poklesu z konce roku 2022 se na dlouhodobou růstovou trajektorii navrátily informační a komunikační činnosti, ožil rovněž výkon stavebnictví.

Mírný meziroční růst HPH pokračoval zejména díky částečnému uvolnění napětí v dodavatelských řetězcích u výrobců aut.

K meziročnímu růstu celkové HPH (trvajícímu osmý kvartál v řadě) přispěl v 1. čtvrtletí 2023 nejvíce zpracovatelský průmysl (+1,0 p. b.), jenž profitoval ze zlepšené situace výrobců automobilů (částečného uvolnění napětí v dodavatelských řetězcích, růstu domácí i zahraniční poptávky). Opačně působila nezpracovatelská část průmyslu (−0,6 p. b., a to vlivem klesajících výkonů těžby a dobývání či úspor domácností a firem v oblasti energií) a dále též uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (−0,5 p. b.). Zbývajícím odvětvím služeb se však dařilo (příspěvek k růstu celkové HPH +1,4 p. b.). V části služeb ještě letos doznával efekt postpandemického oživení. HPH v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství v 1. čtvrtletí 2023 po poklesech v předchozích dvou letech (primárně vlivem klesající živelní těžby dřeva) mírně vzrostla[14].

Navzdory nepříznivým vnějším i vnitřním faktorům se průmyslová produkce na přelomu let 2022 a 2023 významně nesnížila.

Také údaje z podnikových statistik potvrzují, že tuzemský průmysl se dosud obstojně vypořádával se složitými vnitřními i vnějšími ekonomickými a politickými podmínkami. K dobré odolnosti průmyslu přispívá vedle výhody plynoucí z jeho vnitřní oborové diverzifikace také skutečnost, že investiční aktivita v české ekonomice i v EU nebyla po většinu loňského roku významně omezována. Průmyslová produkce[15], která loni ve 3. čtvrtletí poprvé překonala úroveň vrcholu předpandemické konjunktury, se v následujících obdobích snížila pouze mírně (v 1. čtvrtletí 2023 zaostala za výší z konce loňského roku o 0,4 %). Na tomto relativně příznivém vývoji měla významný podíl výroba automobilů, která z velké části tlumila dopad snížené produkce řady energeticky náročných oborů i dalších segmentů průmyslu zasažených cyklickým útlumem poptávky.

Za silným meziročním růstem automobilového průmyslu stála zejména nižší loňská základna. I přes současné zlepšení automobilky stále vnímají nedostupnost výrobních komponent jako budoucí hrozbu.

V meziročním pohledu průmyslová produkce v 1. čtvrtletí 2023 velmi mírně vzrostla (+1,2 %). Zásadní roli zde sehráli výrobci motorových vozidel (příspěvek + 4,9 p. b.), neboť výkon více než dvou třetin průmyslových oborů zůstal pod loňskou úrovní. Produkce v automobilovém průmyslu byla naopak o více než čtvrtinu vyšší, z velké části šlo ovšem o kompenzaci nižší výroby z období na počátku loňského roku (kdy problémy v dodavatelských řetězcích eskalovaly vinou zmrazení výroby některých zdrojových komponent v Číně i na Ukrajině). Znatelné zotavení výroby automobilů dokládají i údaje

[13] Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.
[14] V živočišné výrobě pokračoval pokles fyzické výroby masa na jatkách (jenž nastal loni v celém masném segmentu), hlavně u vepřového masa (v důsledku nižších stavů prasat ve výkrmu i snížením průměrné porážkové hmotnosti). Naopak situace ve výrobě hovězího a drůbežího masa byla stabilizovaná. Hrubá tuzemská produkce hovězího i drůbežího meziročně nepatrně vzrostla, zároveň se ale prohloubil schodek pohybu přes hranice ČR s těmito druhy masa. U vepřového se hluboký schodek obchodu meziročně zmírnil, došlo k poklesu vývozu i dovozu. Pokračoval trend mírného růstu nákupů fyzického množství mléka (od tuzemských producentů). Živočišnou výrobu sužovaly dopady silného růstu nákladů (krmiv, energií) i důsledky šíření chorob zvířat, což se projevovalo klesající rentabilitou chovů.
[15] Zahrnuje odvětví těžby a dobývání, zpracovatelského průmyslu a také energetiky (zde pojímané jako odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu). Všechna meziroční tempa produkce jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa i o vliv sezónnosti.

o fyzické produkci[16]. Zlepšení dříve váznoucích dodávek některých výrobních komponentů se odrazilo citelným zvýšením využití výrobních kapacit automobilového průmyslu (to na počátku 2. čtvrtletí 2023 přesáhlo 90 % a vrátilo se na předkrizovou úroveň). Nedostatek materiálu či zařízení však velká většina firem v tomto oboru stále vnímá jako důležitou růstovou bariéru.

Z významnějších oborů podpořily růst průmyslové produkce také strojírenství a elektrotechnika, z malých oborů oděvnictví, obuvnictví a farmacie.

Oproti výrobcům automobilů řádově menší, avšak stále relativně významný vliv na růst průmyslové produkce mělo letos v 1. čtvrtletí strojírenství a také výroba elektrických zařízení (obě odvětví shodně přispěla 0,35 p. b., při vlastním růstu mírně přesahujícím 4 %). Elektrotechnice pomáhala zvýšená poptávka související s pokračujícím posilováním automobilového průmyslu, diverzifikovaný obor strojírenství se mohl opřít o solidní poptávku z tuzemska i zahraničí. Mírný 5% růst produkce zaznamenala také výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů. Tomuto tradičně silně proexportnímu odvětví letos pomáhala domácí poptávka související mj. i s dynamicky rostoucím trhem v oblasti fotovoltaiky. Zejména tuzemská poptávka podporovala i odvětví opravy strojů a zařízení, kde svižný růst produkce pokračoval druhý rok v řadě. Z malých oborů vykázal letos nejvyšší růst produkce kožedělný a obuvnický průmysl (14,3 %), v pozadí oživení zde stála, podobně jako vloni, hlavně zahraniční poptávka. Dařilo se i oděvnictví a farmacii, jejichž tempo růstu produkce však oproti loňskému roku zvolnilo.

Klesající poptávka spolu s prudkým růstem výrobních nákladů vedly k pokračujícímu propadu produkce v energeticky nejnáročnějších zpracovatelských odvětvích.

Do stále složitější situace se naopak propadala významná energeticky velmi náročná odvětví chemického, hutnického a kovodělného průmyslu či výroby stavebních hmot. Po rychlém zotavení v roce 2021, kdy výkon těchto oborů díky svižné poptávce z tuzemska i zahraničí vystoupal nad úroveň z předkrizového roku 2019, docházelo vlivem prudkého růstu cen vstupů k útlumu, jenž se během druhého loňského pololetí prohluboval. Tento vývoj pokračoval rovněž v 1. čtvrtletí 2023, kdy v těchto oborech produkce meziročně propadla o více než 15 % (výjimkou byla kovovýroba, kde mohl být útlum energeticky náročných segmentů zčásti kompenzován i rozvojem zbrojní výroby). Řádově méně poklesla produkce v gumárenství a plastikářství (−2,3 %), kde se ovšem zatím příliš neprojevil dopad solidní poptávky v související výrobě motorových vozidel. S vysokým růstem výrobních nákladů spolu se slábnoucí poptávkou tuzemských spotřebitelů se potýkalo i potravinářství, jehož pokles produkce se letos prohloubil na významných 4,2 %.

Dvojciferný pokles produkce postihl i řadu menších zpracovatelských oborů.

S poklesem poptávky se v 1. čtvrtletí potýkala i většina menších zpracovatelských oborů. V tiskárenství tak propadla produkce meziročně skoro o 18 %, v textilním průmyslu o 14 %. V dřevozpracujícím průmyslu pokračoval pokles produkce započatý loni. Efekt nižší těžby dřeva vlivem ústupu kůrovcové kalamity tak převážil nad vlivem rostoucí poptávky po dřevě během energetické krize. O více než desetinu se letos snížil také výkon v navazujícím papírenském a nábytkářském průmyslu.

Produkce energetiky se propadla o desetinu, k čemuž zásadně přispěla teplejší zima i očekávané úspory u spotřebitelů motivované zejména finančními tlaky.

Produkce v nezpracovatelských průmyslových odvětvích byla nadále výrazně ovlivňována dopady energetického šoku úzce souvisejícího s válkou na Ukrajině. Výkon těchto odvětví v 1. čtvrtletí 2023 meziročně citelně poklesl a růst produkce v celém průmyslu se v úhrnu snižoval o 1,2 p. b. Zásadní vliv mělo váhově významné odvětví energetiky, v němž produkce propadla o 9,3 %, a to v důsledku přetrvávajícího poklesu tuzemské poptávky (vlivem teplotně nadprůměrné zimy, jejíž vliv byl umocněn očekávanými úsporami ve spotřebě elektřiny, zemního plynu i tepla na straně domácností i firem)[17]. Skoro o desetinu se snížila produkce také v těžbě a dobývání, zastavil se tak zřejmě trend dočasné „renesance“ těžby, patrný v předchozích dvou letech. Letošní pokles zrcadlil jak nižší výkon ve váhově dominantním segmentu těžby uhlí (−5,6 %), tak hlubší útlum v těžbě stavebních materiálů (−13,2 %), což

[16] Dle Sdružení automobilového průmyslu bylo letos v Česku od ledna do dubna vyrobeno 464 tis. osobních automobilů (nejvíce v tomto období za poslední čtyři roky). Výroba meziročně posílila o 29 %, úrovně z rekordního roku 2018 však stále nedosahovala (o 6 %). Již více než osmina vyrobených osobních automobilů připadala na elektrická vozidla (vč. vozů s hybridním pohonem).
[17] Dle předběžných údajů Energetického regulačního úřadu poklesla v 1. čtvrtletí 2023 celková čistá spotřeba elektřiny v ČR meziročně o 5,2 %. K větším úsporám došlo u plynu – celkově o 13,2 %, po přepočtu na dlouhodobý teplotní normál o 10,8 %.

souviselo s oslabením poptávky ze strany stavebníků i s vyšší energetickou náročností tohoto oboru.

Graf č. 4 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně průmyslové produkce (očištěno o kalendářní vlivy, reálně, v p. b.) **a tržby* i produkce v celém průmyslu** (sezónně očištěno, úroveň roku 2015=100, pravá osa)

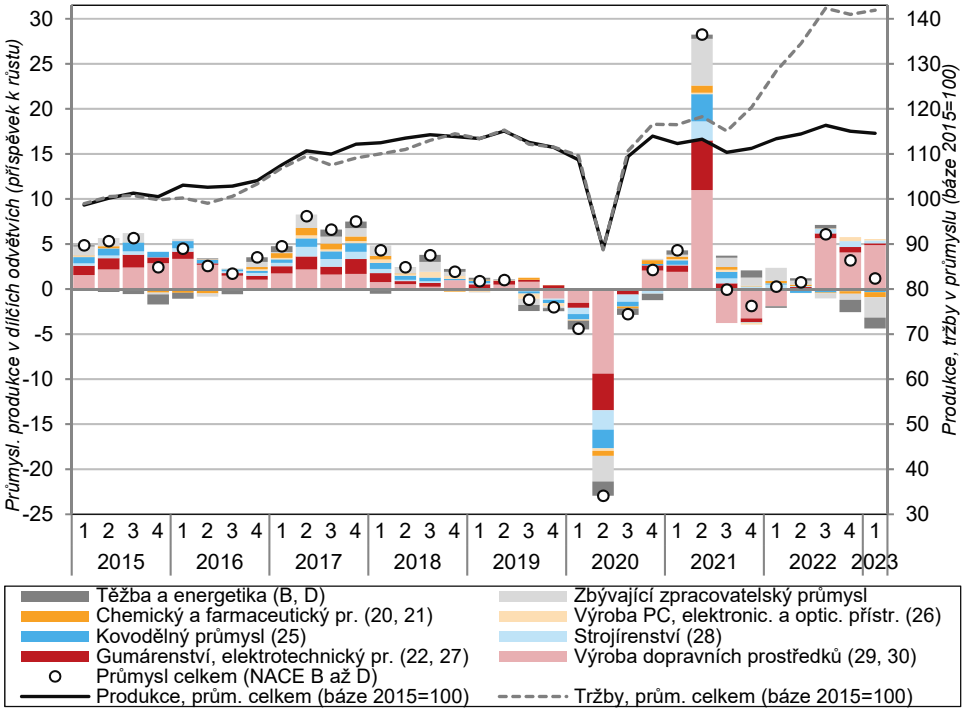

Poznámka: Tržby jsou uvedeny v běžných cenách. Zdroj: ČSÚ

Průmyslovým podnikům rostly meziročně domácí tržby více než tržby z přímého vývozu. V řadě oborů tržby svižně rostly, navzdory poklesu reálné poptávky.

Nominální tržby průmyslových podniků[18] se v 1. čtvrtletí 2023 zvýšily meziročně o rovných 11 %. Růstové tempo tržeb sláblo, což lze z velké části připsat vlivu pozvolna odeznívajícího cenového růstu na straně výrobců, zejména v samotném zpracovatelském průmyslu. Tuzemské tržby posílily o 13,7 % a již sedmý kvartál v řadě tak rostly dynamičtěji než tržby z přímého vývozu. Tato diskrepance souvisí s prudkým cenovým růstem v odvětvích, jejichž produkce tradičně směřuje primárně na domácí trh (energetika, těžba a dobývání či potravinářský průmysl). Celkové tržby se zvýšily nejvíce v těžbě a uhlí (+39 %) a výrobě motorových vozidel (+32 %), naopak v hutnictví propadly o 16 %. V řadě jiných oborů postižených poklesem reálné poptávky však tržby díky přetrvávajícím cenovým vlivům svižně rostly, např. v potravinářství či výrobě nápojů, mírnější navýšení nastalo i ve výrobě stavebních materiálů či kovovýrobě.

Meziroční růst hodnoty nových zakázek v 1. čtvrtletí výrazně zvolnil, mezikvartálně došlo dokonce k mírnému poklesu.

Pozitivní signály rostoucí poptávky přetrvávaly v oděvnictví a farmacii.

Růst nominální hodnoty nových zakázek ve sledovaných průmyslových odvětvích[19] v 1. čtvrtletí 2023 výrazně zvolnil (na 2,1 %) a byl nejslabší za poslední dva a půl roku. Samotné zakázky ze zahraničí se dokonce snížily (o 2 %). Vývoj celkových zakázek byl zásadně ovlivněn situací v automobilovém průmyslu, bez něj by hodnota průmyslových zakázek mírně klesala. Růst zakázek výrobců aut (9,2 %) byl ovlivněn nižší základnou z počátku loňského roku, podobné platí i u objednávek ostatních dopravních prostředků. S přihlédnutím k loňské základně i růstu cen mezivstupů lze jako pozitivní signály hodnotit růst zakázek v oděvnictví a farmacii, na samotném tuzemském trhu pak ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů, ve strojírenství a výrobě dopravních prostředků. Méně optimismu přináší srovnání se 4. čtvrtletím 2022[20], naznačující mírný pokles nových

[18] Jde o tržby z průmyslové činnosti. Meziroční tempa tržeb jsou očištěna o kalendářní vlivy.
[19] Zjišťování zakázek probíhá jen ve dvanácti zpracovatelských odvětvích vyrábějících převážně na zakázku, s dlouhodobějším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek. Meziroční tempa zakázek jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezikvartální tempa také o vliv sezónnosti.
[20] Mezičtvrtletní srovnání by v 1. čtvrtletí 2023 již nemělo být výrazněji zatíženo rušivými cenovými vlivy, neboť na přelomu let 2022 a 2023 stagnovaly ceny výrobců ve zpracovatelském průmyslu.

zakázek ze zahraničí (−4,7 %) i tuzemska (−1,5 %), stejně jako v klíčové výrobě motorových vozidel (−4,7 %).

Graf č. 5 Nové zakázky v průmyslu (nominálně, meziročně, v %)**, využití výrobních kapacit v průmyslu, vybrané bariéry růstu*** (v %, pravá osa) **a saldo důvěry podnikatelů v průmyslu*** (v p. b., pravá osa)

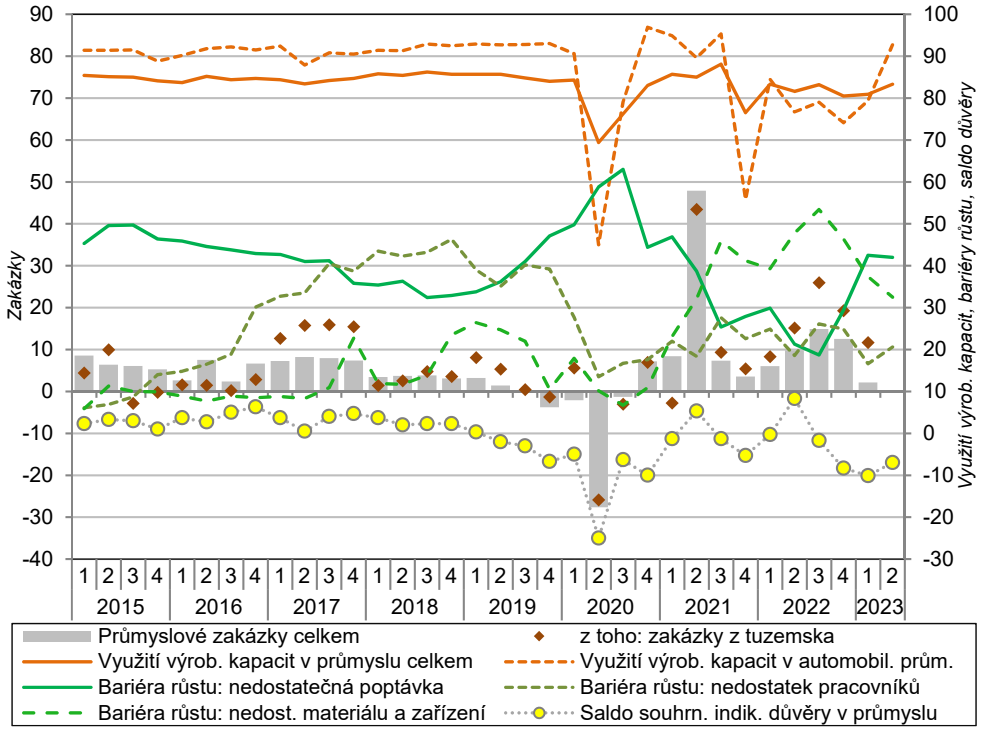

*Využití průmyslových kapacit i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním měsíci daného čtvrtletí, saldo důvěry podnikatelů je vztaženo ke druhému měsíci čtvrtletí. Zakázky jsou očištěny o kalendářní vlivy, ostatní ukazatele jsou sezónně očištěny. Podniky mohly uvést více hlavních růstových bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Na počátku roku stále klesala důvěra podnikatelů v průmyslu, během jara kolísala. Klíčovou růstovou bariérou je nedostatečná poptávka.

Důvěra podnikatelů v průmyslu se ve druhé polovině loňského roku v souvislosti se sílícími dopady „energetického šoku“ zhoršovala a letos v únoru tak zde zavládl největší pesimismus od června 2020. Během jara následně nálada v odvětví kolísala bez výraznějšího náznaku pozitivního obratu. Letos v květnu převládal v průmyslu mírný pesimismus ohledně současné poptávky, kterou již více než 40 % podniků[21] vnímá jako významnou růstovou bariéru. Využití výrobních kapacit ve zpracovatelském průmyslu zůstává stále lehce pod průměrem z konjunkturního období (2015–2019). Váznoucí odbyt se projevuje ve vyšším stavu zásob. Přibývající počet firem očekávajících v krátkodobém pohledu pokles výroby (až na 15 %) doprovázely negativní výhledy u zaměstnanosti[22]. Podniky však stále hodnotily mírně pozitivně svou očekávanou celkovou ekonomickou situaci v půlročním výhledu. Očekávání růstu cen vlastní produkce od počátku letošního roku znatelně slábla, což odpovídalo skutečnosti, neboť v řadě průmyslových oborů již z velké části odezněl nákladový šok.

Stavebnictví bylo stále zasaženo dopady silného růstu nákladů, citelně se projevovalo ochlazení trhu s novými rezidenčními nemovitostmi.

Stavebnictví se i na počátku letošního roku vypořádávalo s nákladovými tlaky. Přestože meziroční růst cen stavebních materiálů slábl, znatelnějšímu poklesu cen stavební výroby bránily sílící pracovní náklady (umocněné chronickým nedostatkem kvalifikované pracovní síly). Rostoucí náklady promítnuté do stavební produkce nacházely stále menší odezvu na poptávkové straně, zejména u rezidenčních nemovitostí (k čemuž významně přispěly vyšší úrokové sazby). K revizi či odkladu plánovaných investičních akcí docházelo patrně rovněž u veřejných investorů, především zřejmě u projektů nekrytých prostředky z rozpočtu EU.

[21] Podniky mohly uvést více bariér současně. Bariéry jsou očištěny o vliv sezónnosti.
[22] Ty přetrvávají od konce loňského října. To se již začalo projevovat na „tvrdých“ datech – evidenční počet zaměstnanců v průmyslu v 1. čtvrtletí 2023 meziročně o 0,7 % poklesl.

I přes výše uvedené faktory se stavební produkce podruhé v řadě mezikvartálně mírně zvýšila.

Celková stavební produkce[23] na počátku roku 2023 pokračovala v mírném mezikvartálním růstu (zhruba o 2 % se zvýšila podruhé v řadě). Meziročně však výkon stavebnictví mírně poklesl (o 1,2 %) a dosáhl nejslabšího tempa od 1. čtvrtletí 2021. Projevil se zde efekt vyšší loňské základny – speciálně v inženýrském stavitelství (kde se letos produkce o více než desetinu propadla). Výkon ve váhově dominantním segmentu – pozemním stavitelství – oproti tomu meziročně stoupl o 1,6 %. Bytová výstavba však růst produkce tohoto segmentu brzdila. Počet zahájených bytů v ČR v 1. čtvrtletí oproti rekordní výstavbě z počátku loňského roku poklesl o 12,2 %, a to téměř výhradně vlivem propadu v oblasti zahajovaných bytů v rodinných domech (RD), rostla naopak poptávka po nástavbách k bytovým domům. Počet bytů v RD byl v rámci 1. čtvrtletí nejnižší za posledních šest let (3,7 tis.). V oblasti finalizace bytů se zatím útlum realitního trhu projevil jen zčásti, počet dokončených bytů se však i zde významně snížil (o 10,4 %), o což se podobnou měrou „zasloužily“ byty v rodinných i bytových domech.

Hodnota nových stavebních zakázek po loňském svižném růstu na počátku letošního roku propadla. V celkové zásobě práce byl patrný pokles soukromé poptávky.

Hodnota nových stavebních zakázek v tuzemsku (v podnicích s více než 50 zaměstnanci) v 1. čtvrtletí 2023 poprvé po téměř třech letech meziročně poklesla (o citelných 11,8 %). Po celý loňský rok přitom vykazovala dvojciferná růstová tempa. K letošnímu snížení očekávané poptávky přispěly podobnou intenzitou pozemní stavebnictví i inženýrské stavby. Celková zásoba práce (ve formě hodnoty dosud nerealizovaných stavebních zakázek) byla letos na konci března meziročně vyšší již jen o 5,4 % (nejnižší tempo za posledních pět let). I přes tento negativní trend stavební podniky letos na počátku 2. čtvrtletí odhadly, že současná zásoba zakázek jim zajišťuje práci v průměru na dalších devět měsíců (podobně tomu bylo i po celý loňský rok). Za pozitivní lze označit i přetrvávající solidní zásobu veřejných tuzemských zakázek (proti loňskému březnu byla vyšší o 16 % a zároveň tvořila skoro dvě třetiny veškeré zásoby práce středních a větších stavebních firem). Pokles poptávky je naopak patrný u soukromých zakázek a v menším segmentu stavebních zakázek v zahraničí (shodně o desetinu).

Graf č. 6 Příspěvky odvětví k meziroční změně stavební produkce (reálně, v p. b.)**, nové stavební zakázky** (nominálně, meziročně, v %)**, saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví*** (v p. b., pravá osa) **a vybrané bariéry růstu*** (v %, pravá osa)

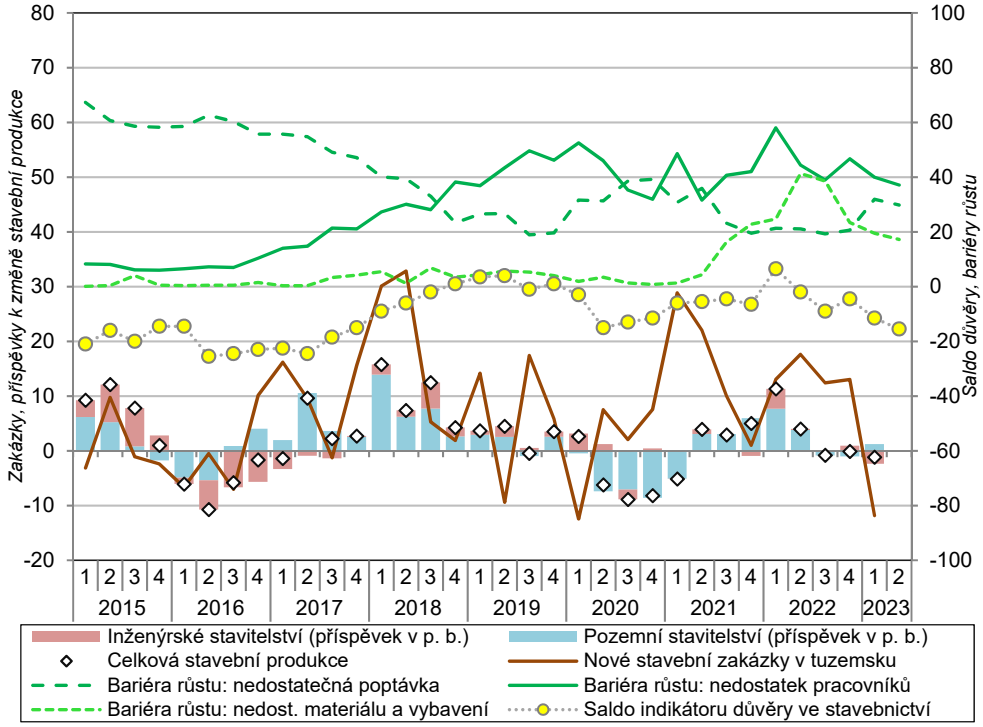

Poznámka: Údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.
*Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu jsou sezónně očištěny a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí. Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

[23] Údaje o stavební produkci jsou ve stálých cenách, meziroční tempa jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní též o vliv sezónnosti.

Růst orientační hodnoty povolených staveb byl tažen nebytovými objekty a dopravními stavbami.

Relativně příznivě se na počátku roku vyvíjela stavební povolení, jež naznačují investiční aktivitu ve střednědobém horizontu. Hodnota všech povolených staveb vzrostla meziročně skoro o desetinu, a to hlavně díky nové výstavbě i rekonstrukci či modernizaci nebytových budov a také inženýrských dopravních staveb. Naopak u povolení na novou výstavbu bytových budov lze od poloviny loňského roku sledovat útlum očekávané poptávky.

Pesimismus podnikatelů ve stavebnictví se letos dále prohluboval. Firmy očekávaly pokles stavební činnosti i zaměstnanosti.

Trend slábnoucí podnikatelské důvěry si stavebnictví z 2. pololetí 2022 přeneslo i do letošního roku. V březnu byl tak pesimismus nejvyšší za posledních pět a půl roku. I přes převažující nepříznivý pohled na současnou poptávku hodnotily stavební firmy svou aktuální ekonomickou situaci mírně pozitivně, v půlročním výhledu však převládal pesimismus. Negativní výhledy ve stavební činnosti se letos prohlubovaly, v květnu očekávala (v tříměsíčním výhledu) pokles výroby čtvrtina podniků, pětina plánovala snižovat zaměstnanost. Přes 40 % firem předpokládalo růst cen vlastní stavební produkce. I za těchto okolností zůstává (fakticky již více než čtyři roky) hlavní růstovou bariérou nedostatek pracovníků[24].

Přetrvával mírný mezikvartální pokles tržeb ve službách započatý loni ve 2. pololetí.

Zastavení hospodářského růstu úzce spojeného s poklesem soukromých spotřebních výdajů se začalo projevovat i ve službách. Mezikvartální růst jejich tržeb[25], trvající od počátku roku 2021, se ve druhé polovině loňského roku zastavil a k oživení nedošlo ani po začátku letošního roku (−0,4 %). Na tento méně příznivý vývoj měl zásadní vliv pokles tržeb v dopravě a skladování, prorůstově naopak působil přetrvávající mírný růst poptávky v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti, které typicky zahrnuje sofistikovanější služby pro podniky.

Meziroční růst tržeb ve službách se po sedmi kvartálech zastavil. Rozhodující vliv na to měl prohlubující se pokles poptávky v dopravě a skladování.

V 1. čtvrtletí 2023 se tržby ve službách meziročně nepatrně snížily (o 0,3 %), když k jejich poklesu došlo poprvé za poslední dva roky. Ve většině odvětví služeb se již patrně vyčerpal „efekt postpandemického živení“ poptávky a naopak se začalo významněji projevovat to, že část domácností omezovala své zbytné výdaje. Vedle toho nešlo přehlédnout, že podniková sféra byla vystavena zvýšené potřebě optimalizace výrobních nákladů. Za snížením tržeb stálo zejména klíčové odvětví dopravy a skladování (příspěvek k růstu všech služeb −1,3 p. b.). Tržby v pozemní a potrubní dopravě poklesly o rovná 4 %, k čemuž přispěly slabší výkony potrubní dopravy. Tržby v silniční dopravě stagnovaly (i vlivem nižší dynamiky zahraničního obchodu, hlavně dovozu), naopak výkony železniční dopravy dále rostly. Zpomalování tempa průmyslové produkce se odrazilo i v pokračujícím poklesu tržeb ve skladování (−6,1 %). Mírnější, ale rovněž opakovaný meziroční pokles tržeb registrovaly poštovní a kurýrní činnosti (to úzce souviselo s dlouhodobějším a hlubším poklesem poptávky po internetovém a zásilkovém prodeji). I tak zůstaly tržby těchto činností skoro o čtvrtinu nad úrovní z počátku roku 2019. Naopak tržby letecké a vodní dopravy setrvávají (i přes svižný letošní růst) pod předkrizovou úrovní téměř o čtvrtinu, resp. třetinu.

Růst tržeb v ubytování díky oživení turismu sílil. Naopak poptávka ve stravování a pohostinství vlivem zhoršené finanční

V ubytování, stravování a pohostinství byly v 1. čtvrtletí (stejně jako na konci loňského roku) tržby meziročně o desetinu vyšší a k souhrnnému růstu služeb přispěly nejvíce ze všech odvětví (+0,5 p. b.). Výrazně tomu pomohlo postupné zotavování příjezdového cestovního ruchu[26]. Poptávka ale stále citelně zaostávala za úrovní z počátku roku 2019, a to hlavně

[24] Ten letos v dubnu uvedlo jako jednu z růstových bariér 37 % stavebních firem. Tento problém byl zvlášť palčivý v segmentu specializovaných stavebních činností (kde hrají významnou roli malé a střední firmy) a také v inženýrském stavitelství (s dominancí velkých podniků). Naopak ve výstavbě budov sužuje letos podniky nejvíce nedostatečná poptávka (týká se skoro poloviny firem).

[25] Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za tržby ve službách jsou ve stálých cenách, meziroční data jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

[26] Počet hostů i jejich přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ) v ČR se meziročně zvyšoval osmý kvartál v řadě. V 1. čtvrtletí 2023 tak přijelo o 36 % hostů více a jejich přenocování přibylo o 26 %. K vyššímu počtu přenocování letos (stejně jako po celé 2. pololetí 2022) zásadně přispěli zahraniční hosté, neboť přenocování rezidentů přibylo jen o 2,9 % (nerezidentů o 81,9 %). O meziroční růst všech přenocování v ČR se ze tří pětin zasloužila vyšší návštěvnost v samotné Praze, naopak v Libereckém, Královéhradeckém, Olomouckém a Zlínském kraji přenocování nepatrně ubylo – výhradně kvůli slabšímu zájmu domácích hostů (v zimní lyžařské sezóně). Silný růst turismu v metropoli je spojen i s oživením konferenčního cestovního ruchu. Účastníků konferencí (konaných v HUZ) bylo sice meziročně o 86 % více, ovšem jejich počet stále nedosáhl úrovně z 1. čtvrtletí 2019 (−37 %). Méně dynamický rozvoj zažilo zatím letos lázeňství. Byť se zde poptávka zahraniční klientely meziročně zdvojnásobila, zájem ze strany tuzemských hostů pouze stagnoval. Počty přenocování v lázních tak stouply celkově jen o necelou čtvrtinu, mj. i vlivem mírného zkrácení průměrné délky pobytu. Ve srovnání s rokem 2019 byla letos „lázeňská poptávka“ ze strany hostů z Česka o 6 % nižší, u zahraniční klientely dokonce o 32 %.
Analogické srovnání za všechny segmenty cestovního ruchu v ČR vyznívá o něco pozitivněji – přenocování nerezidentů bylo v 1. čtvrtletí 2023 oproti „předcovidovému“ roku méně o necelou pětinu, naopak poptávka domácích hostů tuto úroveň již mírně převýšila (+5 %).

situace tuzemských domácností slábla.

v ubytování (o 27,9 %), ve stravování a pohostinství „jen“ o 17,4 %. V ubytování růst tržeb sílil, v pohostinství a stravování letos poptávka slábla vinou cenového růstu i zhoršené finanční situace tuzemských spotřebitelů. Tržby zde meziročně vzrostly jen o 6,2 %, mezikvartálně se snížily o 2,2 %.

Růst tržeb v oblasti ICT zvolnil, zejména vinou informačních činností. Silná poptávka však přetrvávala v oblasti programování.

Dlouhodobě rozvíjející se odvětví informačních a komunikačních činností zaznamenalo v 1. čtvrtletí mírný meziroční růst tržeb (2,2 %). Pozitivně se zde projevuje stabilně rostoucí poptávka v oblasti programování či poradenství v IT, dařilo se i telekomunikacím. Naproti tomu tržby v informačních činnostech[27]** se snížily o 6,1 % a registrovaly nejhlubší pokles od 1. čtvrtletí 2013. Tržby za tvorbu rozhlasových a televizních programů a vysílání klesají již bezmála dva roky, meziročně nižší poptávku stále zaznamenával tzv. filmový a hudební průmysl[28], jenž byl zvlášť citelně zasažen restrikcemi v období pandemie.

Graf č. 7 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb ve službách* (reálně, v p. b), **celkové tržby ve službách*** (báze 2015=100, pravá osa), **saldo důvěry podnikatelů ve službách**** (v p. b., pravá osa) **a vybrané bariéry růstu**** (v %, pravá osa)

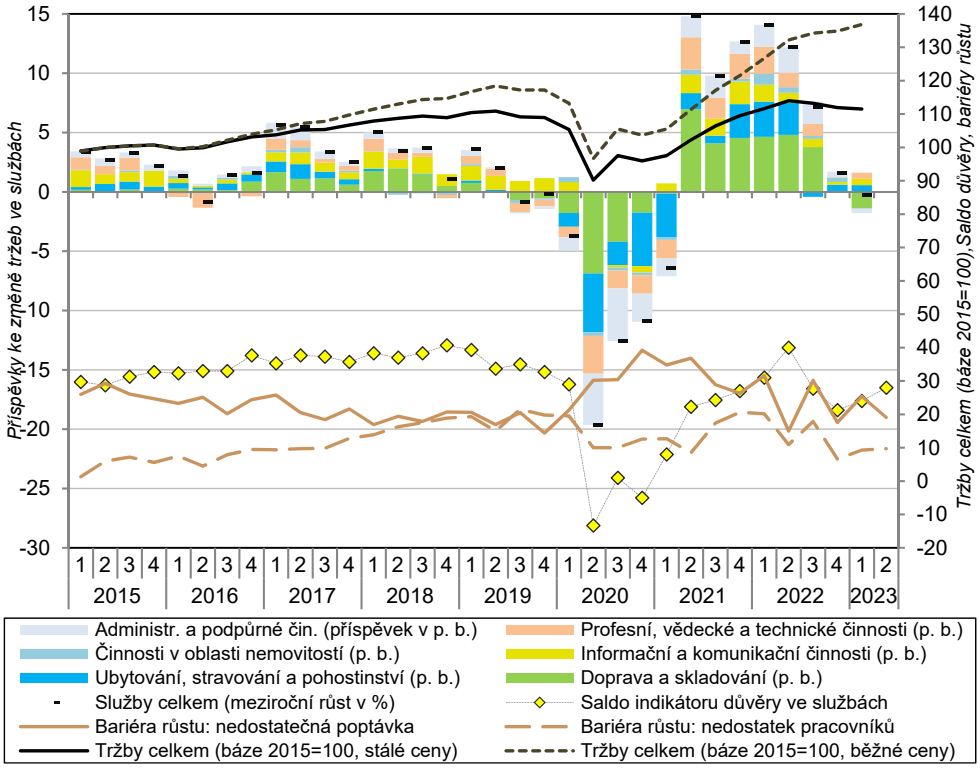

Poznámka: všechny údaje jsou sezónně očištěny, pouze příspěvky dílčích odvětví k růstu tržeb jsou očištěny jen o kalendářní vlivy.
*Bez odvětví obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb.
.**Zahrnuje i finanční sektor. Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním (bariéry růstu), resp. ve druhém měsíci daného čtvrtletí (saldo důvěry). Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Významná část podnikových služeb, zejména administrativního

Oslabení poptávky postihlo významnou část podnikových služeb. Týkalo se primárně odvětví administrativních a podpůrných činností, které přitom ještě v první polovině loňského roku zažívaly dynamický růst tržeb. Ty se však v 1. čtvrtletí 2023 snížily (o meziročních 3,8 %),

Předkrizovou úroveň překonala celková poptávka v turismu (počet přenocování) ve Středočeském i Plzeňském kraji a na Vysočině (shodně zhruba o 10 %), v rámci celé ČR pak v penzionech, kempech, chatových osadách, ale i ve váhově nejvýznamnější kategorii čtyřhvězdičkových hotelů (+3 %). Z pohledu početně významnějších skupin zahraničních hostů v ČR platilo obdobné pro většinu našich sousedů – Slovensko (+8 %), Rakousko (+6 %), Německo (+2 %), dále zejména pro Ukrajinu (+41 %), Rumunsko (+26 %), ale i pro hosty ze vzdálenějších zemí (Mexiko). Naopak poptávka hostů z řady evropských států zatím významněji zaostává – Španělsko o 20 %, Francie o 28 % (ještě více pak většina severských států). Citelněji chybí přenocování hostů z Blízkého východu (vyjma Izraele) i ze vzdálenějších asijských zemí – Tchaj-wanu (−43 %), Jižní Korey (−57 %), Japonska (−67 %), Číny (−82 %). Turistické vztahy s Ruskem byly fakticky přerušeny. Za celý rok 2019 přitom tvořili Rusové 5,2 % všech v Česku ubytovaných zahraničních hostů a na počtu přenocování se analogicky podíleli 8,6 %.

[27] Ty zahrnují činnosti související se zpracováním dat a hostingem, webovými portály a dále zpravodajské tiskové kanceláře a agentury.

[28] Lépe se vedlo segmentu filmové distribuce. Dle údajů Unie filmových distributorů vzrostly v 1. čtvrtletí 2023 hrubé nominální tržby provozovatelů tuzemských kin meziročně o 41 % a návštěvnost o 26 %. Ve srovnání s rekordním rokem 2019 ale tržby stále o čtvrtinu zaostávaly (návštěvnost dokonce více než o třetinu, avšak počet odehraných představení byl nižší jen o desetinu).

a podpůrného charakteru, čelila cyklickému útlumu poptávky.

zejména kvůli slabší poptávce v oblasti cestovních agentur a kanceláří (na rozdíl od počátku loňského roku letos nenastal výrazný zájem lidí o časný nákup letních dovolených). Tržby klesly také v oblastech reagujících citlivě na hospodářský cyklus, např. u pronájmu a operativního leasingu (zejména automobilů i strojů) o 3,9 %, hlubší, vleklejší útlum postihl pracovní agentury. Poptávka po drtivé většině dílčích oborů v rámci administrativních a podpůrných činností zůstává citelně pod vrcholem z předpandemické éry (nejvíce u pracovních agentur, kde byly tržby oproti 1. čtvrtletí 2019 o více než čtvrtinu nižší, u cestovních agentur skoro o třetinu). Letos i za „pandemického období" na tom byly lépe sofistikovanější podnikové služby, jejichž jádro tvoří odvětví profesní, vědecké a technické činnosti. Tržby se v nich letos (podobně jako po celý loňský rok) zvyšovaly primárně díky architektonickým a inženýrským činnostem. Mírný, ale stabilní růst poptávky je viditelný i v právních a účetnických činnostech či v poradenství v oblasti řízení. Pozitivní bylo, že se zastavil pokles tržeb v oblasti reklamy, trvající po většinu loňského roku (poptávka zde letos rostla i ve srovnání s posledním loňským kvartálem).

Tržby za sofistikovanější služby pro podniky rostly mírným, ale stabilním tempem.

Mezikvartální pokles maloobchodních tržeb pokračoval pošesté v řadě.

Tržby v maloobchodu[29] se v 1. čtvrtletí 2023 mezikvartálně mírně snížily (o 0,7 %), když klesaly ve všech jeho významných segmentech, vyjma prodeje pohonných hmot. Mezičtvrtletní útlum poptávky v maloobchodu tak pokračoval šestý kvartál v řadě (shodně jako celkové výdaje domácností na konečnou spotřebu). Rostly naopak spotřební výdaje nerezidentů související s oživením turismu nebo uprchlickou vlnou z Ukrajiny (jejich poměr k celkovým spotřebním vydáním tuzemských domácností je však relativně malý a stále nedosahuje běžné úrovně z období před pandemií). Meziměsíční pokles maloobchodu přetrvával i v dubnu (−0,3 %), kdy celkové tržby dosahovaly reálně jen úrovně z června 2018, v segmentu potravinářského zboží dokonce pouze února 2015 (zatímco v běžných cenách byly v roce 2023 v obou případech takřka na svých historických maximech). Indikátor důvěry spotřebitelů, jenž ještě loni v prosinci dosahoval hodnoty blízké historického minima, doznal následně mírně pozitivního posunu. I v květnu 2023 však stále převažovalo negativní hodnocení současné i očekávané finanční situace domácností a lidé tak zůstali dosti opatrní v oblasti plánování velkých nákupů (zejména zboží s dlouhodobé spotřeby či investic). Pozitivní bylo, že se razantně snížila jejich očekávání dalšího růstu cen. To částečně sdíleli i obchodníci. Jejich celková důvěra letos rostla, byla znatelně vyšší než u spotřebitelů a blížila se dlouhodobému průměru[30].

Velmi silný pesimismus spotřebitelů z konce loňského roku se letos postupně snižoval. Na jaře odpadly obavy lidí z růstu cen.

Důvěra podnikatelů v obchodě byla mnohem vyšší než u spotřebitelů.

Za hlubokým meziročním poklesem celého maloobchodu stály nižší tržby za nepotravinářské zboží. Slabší poptávku pocítily takřka všechny sortimentní skupiny.

Maloobchodní tržby byly letos v 1. čtvrtletí meziročně o 7,8 % nižší. Stejně jako ve 2. pololetí 2022 stála za jejich hlubokým poklesem především slabší poptávka po nepotravinářském zboží. Ta se u tohoto zboží projevila ve všech základních sortimentních skupinách (vyjma oděvů, obuvi a koženého zboží, jejichž prodeje však byly nejvíce zasaženy restrikcemi během pandemie, a letošní tržby u nich stále zaostávaly skoro o čtvrtinu za úrovní z 1. čtvrtletí 2019). Meziročně zde nejvíce propadly tržby za výrobky převážně pro domácnost[31] (−16,8 %). Naopak jen velmi mírný pokles (do 2 %) nastal u počítačového a komunikačního zařízení, farmaceutického a zdravotnického zboží či kosmetických a toaletních výrobků – ve všech těchto kategoriích letošní tržby současně zřetelně převyšovaly předpandemickou úroveň. To stále platilo i pro prodeje prostřednictvím internetu nebo zásilkové služby (+35 %), přestože poptávka zde v posledních osmi čtvrtletích nepřetržitě mezikvartálně klesala. Podobně na tom byli v posledních dvou letech také prodejci potravin. Letos zde tržby zaostaly o 8,3 % za úrovní z 1. čtvrtletí 2022 (obdobným tempem klesly jak ve velkých potravinářských řetězcích, tak i v malých specializovaných prodejnách s potravinami). Pokles tržeb za prodej pohonných

K zastavení poklesu tržeb za pohonné hmoty pomohl příznivý vývoj jejich cen pro motoristy.

[29] Všechna meziroční tempa tržeb za maloobchod jsou uvedena ve stálých cenách a očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní i meziměsíční tempa jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů). Maloobchod zahrnuje odvětví CZ-NACE 47.
[30] Pozitivně se projevilo příznivější hodnocení současné i očekávané ekonomické situace podniků, kleslo také množství zásob na skladech. Obchodní firmy nadále plánovaly další nábor pracovníků.
[31] Ty zahrnují zejména maloobchod s textilem, železářským zbožím, barvami, sklem a potřebami pro kutily, koberci, podlahovými krytinami a nástěnnými obklady, elektrospotřebiči a elektronikou, nábytkem a svítidly.

hmot již letos v 1. čtvrtletí nepokračoval (+1 %). Přispěl k tomu příznivý vývoj cen pro motoristy (podpořený také dočasně zavedenou nižší sazbou spotřební daně u motorové nafty)[32].

Poptávka v motoristickém segmentu obchodu ožila, přesto za rokem 2019 stále mírně zaostávala.

V motoristickém segmentu obchodu se v 1. čtvrtletí 2023 po bezmála dvou letech zastavil meziroční pokles tržeb. K významnějšímu oživení došlo u samotného obchodu s motorovými vozidly, kromě motocyklů (+11 %), naopak poptávka v obchodu s díly a příslušenstvím se meziročně zhruba o desetinu snížila a podobně zaostala i za rokem 2019. Předpandemické úrovně tržeb však dosud žádná z kategorií z motoristického segmentu obchodu nedosáhla, byť samotný obchod s motorovými vozidly se jí již těsně přiblížil (−0,6 %).

Graf č. 8 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb v maloobchodu* (reálně, v p. b.), **tržby v maloobchodu a v motoristickém segmentu obchodu**** (reálně, úroveň roku 2015=100, pravá osa) **a saldo celkové důvěry spotřebitelů***** (v p. b., pravá osa)

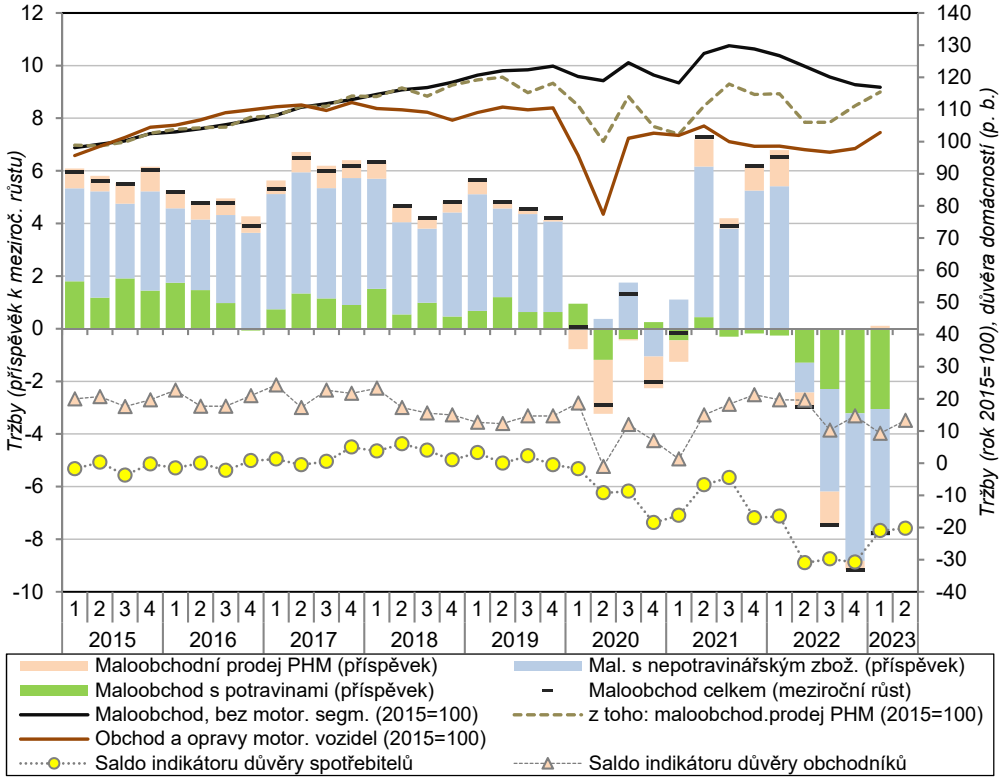

* Tržby jsou očištěny o kalendářní vlivy. ** Tržby jsou sezónně i kalendářně očištěny.
*** Salda důvěry jsou sezónně očištěna a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí. Zdroj: ČSÚ

[32] Např. průměrná spotřebitelská cena motorové nafty činila v ČR v letošním 12. týdnu 35,56/l a byla nejnižší od loňského ledna. Rovněž cena benzínu Natural 95 klesla na úroveň z období těsně před ruskou invazí na Ukrajinu.

4. Vnější vztahy

Vývoz zboží v 1. čtvrtletí meziročně rostl.

Hodnota vývozu zboží[33] v 1. čtvrtletí 2023 dosáhla 1 153,6 mld. korun a meziročně se zvýšila o 105,7 mld. (10,1 %). Růst cen zahraničního obchodu se oproti konci roku 2022 zmírnil a s ním i meziroční přírůstek exportu[34]. K růstu hodnoty vývozu zboží přispívaly solidní výsledky v oblasti výroby motorových vozidel a souvisejících průmyslových oborů. Zároveň ale vysoká srovnávací základna bránila vyšším přírůstkům exportu u zboží, u kterého loni prudce rostly ceny – tedy různých surovin a energií. Podle sezónně očištěných údajů vývoz zboží mezičtvrtletně klesl o 1,5 %.

Silně se zvyšoval export do Německa.

V 1. čtvrtletí 2023 silněji meziročně rostl export zboží do zemí EU (+90,6 mld. korun, 10,7 %), zatímco export mimo EU byl vyšší o 15,1 mld. (7,7 %). Nejvýraznější byl meziroční přírůstek vývozu do Německa (+43,9 mld. korun, 13,7 %)[35], který tak značně překonal ostatní exportní destinace. Silně meziročně rostl také vývoz do Francie (+10,1 mld. korun, 19,3 %) a do Polska (+7,1 mld. korun, 9,6 %). Významnější přírůstky byly zaznamenány také u exportu do Španělska (+4,6 mld. korun, 15,1 %), Spojeného království (4,5 mld., 11,3 %), Nizozemska (+4,0 mld., 11,1 %), Itálie (4,0 mld., 8,6 %), Belgie (+3,6 mld., 15,7 %), Turecka (+4,3 mld., 40,0 %), Rakouska (+3,2 mld., 6,9 %), Ukrajiny (+2,6 mld., 57,2 %), Švédska (+2,5 mld., 14,1 %), Švýcarska (+2,3 mld., 13,9 %) nebo Maďarska (+2,3 mld., 6,9 %). K poklesu vývozu došlo u menšiny zemí, přičemž nejvýraznější byl meziroční propad exportu zboží do Ruska (−9,7 mld. korun, −67,9 %) a na Slovensko (−3,1 mld., −3,0 %)[36].

Za meziročním růstem vývozu většinou stála motorová vozidla.

Na růstu hodnoty exportu zboží v 1. čtvrtletí 2023 se výrazně podílelo meziroční oživení u tří silných exportních odvětví – motorových vozidel (+72,9 mld. korun, 30,5 %), elektrických zařízení (+26,7 mld., 28,1 %) a strojů a zařízení (+17,4 mld., 14,7 %). Zejména v případě motorových vozidel pomohla i nízká srovnávací základna začátku loňského roku. Silný byl meziroční nárůst vývozu potravinářských výrobků (+8,4 mld. korun, 25,4 %). Vývoz ostatních významných artiklů rostl mírně nebo spíše stagnoval. To byl případ pryžových a plastových výrobků (+3,5 mld. korun, 6,8 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (+2,0 mld., 2,1 %) nebo kovodělných výrobků (+1,4 mld., 2,1 %). Hlavně pod vlivem vysoké srovnávací základny v 1. čtvrtletí 2023 meziročně nejvíce klesala hodnota vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (−8,7 mld. korun, −33,0 %), základních kovů (−6,3 mld., −12,1 %), chemických látek a přípravků (−5,5 mld., −9,2 %) a dřeva a dřevěných výrobků (−4,0 mld., −24,6 %). Výrazně nižší byl i vývoz v oblasti sběru, přípravy k likvidaci a likvidace odpadu (−2,9 mld. korun, −22,4 %) nebo produktů zemědělství a myslivosti (−2,6 mld., −14,9 %).

Meziroční růst dovozu se zmírnil.

Meziroční přírůstek hodnoty dovozu zboží se v 1. čtvrtletí propadl na 52,4 mld. korun (4,9 %). Celkově tak import zboží dosáhl 1 112,2 mld. korun. Výrazné zpomalení meziroční dynamiky bylo jednoznačně ovlivněno vysokou srovnávací základnou loňského 1. kvartálu, především u ropy a zemního plynu. Meziroční růst cen byl mírně nižší než nominální navýšení hodnoty dovozu zboží[37]. Podle sezónně očištěných údajů import zboží klesl o 4,7 %. Pod vlivem vysoké srovnávací základny výrazně zmírnil meziroční přírůstek dovozu zboží ze zemí mimo EU (+25,5 mld. korun, 6,5 %) a mírně klesl pod úroveň navýšení importu z EU (+26,9 mld., 4,1 %). Nejvíce rostla hodnota dovozu zboží z Norska[38] (+19,9 mld. korun, 849,5 %) a Číny (+18,2 mld., 14,1 %). Významné přírůstky měl dovoz z Německa (+9,5 mld. korun, 3,9 %), Polska (+5,8 mld., 6,1 %), Spojených států (+5,1 mld.,

[33] Údaje za zahraniční obchod se zbožím od roku 2020 jsou přepočítávány aktualizovanou metodou založenou na vyšší míře detailu, viz https://www.czso.cz/csu/czso/aktualizace-metody-propoctu-zahranicni-obchod-se-zbozim. Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje sezónně neočištěné a v běžných cenách.
[34] Ceny vývozu zboží se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšily o 6,3 % a mezičtvrtletně klesly o 1,3 %.
[35] Většinu přírůstku tvořilo navýšení exportu motorových vozidel (+24,1 mld. korun) a elektrických zařízení (+14,8 mld.). Naopak odezněl vliv obchodu s elektřinou, který loni stimuloval růst exportu k našim nejbližším sousedům.
[36] Šlo o první meziroční snížení od 3. čtvrtletí 2020. Největší podíl na něm měl propad vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (−9,6 mld. korun).
[37] Ceny dovozu zboží v 1. čtvrtletí meziročně vzrostly o 3,2 % a mezičtvrtletně se propadly o 4,3 %.
[38] Norsko představuje „nový“ zdroj zemního plynu a náhradu za výpadek u dovozu této komodity z Ruska.

21,0 %), Japonska (+3,9 mld., 20,2 %), Spojeného království (+3,7 mld., 23,5 %), Ázerbájdžánu (+3,2 mld., 67,7 %) nebo Jižní Koreje (+3,2 mld., 13,7 %). Prudce meziročně poklesl dovoz z Ruska (−35,7 mld. korun, −69,0 %) a nižší byl i import z Rakouska (−2,8 mld., −8,0 %).

Klesal import ropy a zemního plynu i dalších surovin.

Zbožová struktura dovozu se v 1. čtvrtletí vyvíjela podobně jako export. Nejvíce meziročně vzrostla hodnota importu motorových vozidel (+29,7 mld. korun, 22,1 %), elektrických zařízení (+29,4 mld., 31,6 %) a strojů a zařízení (+10,5 mld., 11,1 %). Výrazný byl také přírůstek dovozu potravinářských výrobků (+7,5 mld. korun, 16,1 %). Mírně se zvýšil dovoz kovodělných výrobků (+2,3 mld. korun, 4,9 %). Propad hodnoty dovozu byl zaznamenán u výrobků, které loni nejvíce ovlivnil prudký cenový růst – ropy a zemního plynu (−11,6 mld. korun, −21,7 %), základních kovů (−10,5 mld., −10,5 %), chemických látek a přípravků (−7,7 mld., −7,9 %) nebo elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (−2,8 mld., −31,4 %).

Graf č. 10 Bilance zahraničního obchodu se zbožím ve statistice zahraničního obchodu (kumulace 1. čtvrtletí, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

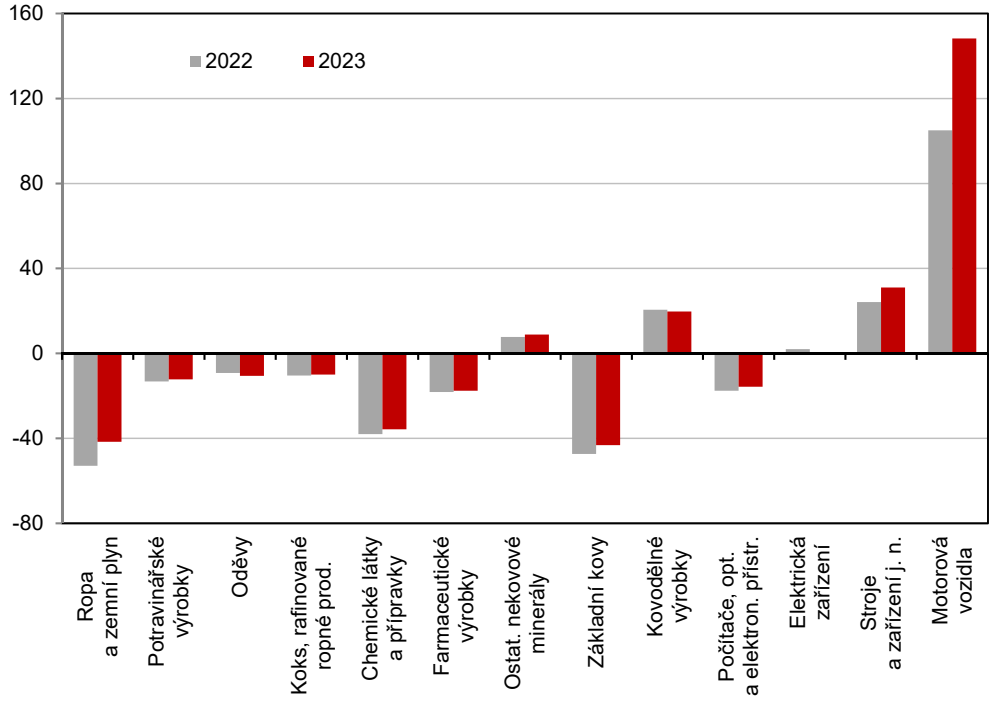

Zdroj: ČSÚ

Bilance zahraničního obchodu se zbožím se meziročně zlepšila.

Výrazný převis dynamiky vývozu nad dovozem vedl k opětovnému návratu bilance zahraničního obchodu se zbožím k prvnímu přebytku od 2. čtvrtletí 2021. Kladné saldo v 1. kvartálu 2023 dosáhlo 41,4 mld. korun a meziročně se zlepšilo o 53,4 mld. Při srovnání se stejným obdobím předchozích let ale letošní přebytek zůstává relativně nízký[39]. Bilance zahraničního obchodu se zbožím (sezónně očištěná) se mezičtvrtletně výrazně zlepšila. Meziroční zlepšení bilance zahraničního obchodu se zbožím lze přičíst čistě obchodu s EU (+63,8 mld. korun). Deficit obchodu s mimounijními zeměmi se opět meziročně prohloubil (−10,4 mld. korun), avšak výrazně mírněji než v předchozích kvartálech. Nejvíce ve směru meziročního zlepšení bilance působil obchod s Německem (+34,3 mld. korun) a k výraznému zmírnění deficitu došlo u obchodu s Ruskem (+25,9 mld.). Zlepšovala se také bilance obchodu s Francií (+9,5 mld. korun), Rakouskem (+6,0 mld.), Tureckem (+4,6 mld.), Nizozemskem (+4,7 mld.), Belgií (+4,3 mld.), Kazachstánem (+3,3 mld.),

[39] Za období let 2014–2022 bylo dosaženo horšího výsledku bilance obchodu se zbožím jen v letech 2020 (+36,2 mld. korun) a 2022 (−12,0 mld.).

Švýcarskem (+2,7 mld.), Španělskem (+2,7 mld.), Itálií (+2,5 mld.) nebo Ukrajinou (+2,0 mld.) a Izraelem (2,0 mld.). Nejvíce se meziročně propadla bilance zahraničního obchodu s Norskem (−18,9 mld. korun) a Čínou (−18,6 mld. korun). Významné zhoršení bylo zaznamenáno také u bilance obchodu se Slovenskem (−4,6 mld. korun), Japonskem (−4,6 mld.), Spojenými státy (−3,8 mld.), Jižní Koreou (−2,9 mld.) nebo Ázerbájdžánem (−2,7 mld.).

Ke zlepšení bilance přispíval nejvíce obchod s motorovými vozidly.

K meziročnímu zlepšení celkové bilance zahraničního obchodu se zbožím v 1. čtvrtletí přispěla nejvíce s velkým předstihem před ostatními druhy zboží motorová vozidla (+43,3 mld. korun). Příznivě působil také obchod s ropou a zemním plynem (+11,3 mld. korun), stroji a zařízeními (+6,9 mld.), základními kovy (+4,2 mld.), pryžovými a plastovými výrobky (+3,7 mld.), papírem a výrobky z něj (+2,6 mld.) nebo chemickými látkami a přípravky (+2,3 mld.). Naopak se meziročně zhoršila bilance obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (−5,9 mld. korun), s produkty zemědělství a myslivosti (−4,8 mld.), elektrickými zařízeními (−2,7 mld.), se dřevem a dřevěnými výrobky (−2,5 mld.), v oblasti sběru, přípravy k likvidaci a likvidace odpadu (−2,1 mld.), u lesnictví a těžby dřeva (−2,0 mld.) nebo s černým a hnědým uhlím a lignitem (−2,0 mld.).

5. Ceny

Celkový růst cenové hladiny v 1. čtvrtletí zrychlil.

Meziroční růst cenové hladiny měřený deflátorem HDP zrychlil v 1. čtvrtletí na rekordních 12,2 %. Silně se zvyšovaly ceny spotřeby (13,0 %), přičemž u domácností nárůst mírně zpomalil na 15,6 %, zatímco u cen vládní spotřeby došlo k posílení meziročního tempa na 7,9 %. Také ceny kapitálových výdajů dál silně rostly (8,6 %), z toho investiční statky zdražily meziročně o 6,3 %. K celkovému meziročnímu navýšení cenové hladiny v 1. čtvrtletí nově přispíval i vývoj směnných relací (101,3 %), které se do kladných hodnot dostaly po šesti čtvrtletích. Kladné byly směnné relace zahraničního obchodu se zbožím (101,5 %) i službami (100,5 %). Mezičtvrtletně se cenová hladina celkově zvýšila o 5,7 %. Na prudké posílení měly vliv zejména ceny spotřeby (5,5 %), z toho spotřeba domácností zdražila o 6,7 %. I mezičtvrtletní směnné relace byly pod vlivem zahraničního obchodu se zbožím silně kladné (102,5 %). Celkový nárůst cen kapitálových výdajů byl mírný (0,5 %), ale výrazně posilovaly ceny hrubého fixního kapitálu (2,7 %).

Meziroční růst spotřebitelských cen zpomalil, ale mezičtvrtletně se ceny výrazně zvýšily.

Meziroční růst indexu spotřebitelských cen v 1. čtvrtletí 2023 zrychlil a dosáhl 16,4 %. Projevilo se na tom zejména ukončení platnosti úsporného energetického tarifu, který ovlivňoval vývoj spotřebitelských cen v závěru loňského roku. K meziročnímu růstu celkového indexu v 1. čtvrtletí, stejně jako k jeho zrychlení, nejvíce přispívaly ceny bydlení a energií. Velmi silný příspěvek stále měly i potraviny a nealkoholické nápoje. Významně přispělo i stravování a ubytování a rekreace a kultura. U většiny oddílů spotřebního koše meziroční dynamika spíše zvolňovala, na čemž měla podíl i vysoká srovnávací základna loňského roku. Ceny zboží úhrnem vzrostly meziročně o 19,1 %, zatímco u služeb přírůstek dosáhl 11,9 %. Mezičtvrtletní nárůst spotřebitelských cen v 1. kvartálu dosáhl výrazných 6,9 %, přičemž ceny rostly napříč spotřebním košem.

Bydlení a energie přispívaly k meziročnímu růstu nejvíce.

Ceny bydlení, vody, energií a paliv se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšily o 22,2 %. To představuje výrazné posílení ve srovnání s předchozím kvartálem (14,9 % ve 4. čtvrtletí 2022). Mezičtvrtletně se ceny bydlení a energií zvýšily o 17,6 %. Nejvíce se meziročně zvýšily ceny elektrické a tepelné energie, plynu a ostatních paliv (46,1 %), u kterých rovněž v rámci oddílu bydlení a energií došlo k nejmarkantnějšímu posílení přírůstku. Běžná údržba a drobné opravy zdražily meziročně o 17,8 % a ceny ostatních služeb souvisejících s bydlením byly vyšší o 16,1 %. Na 7,8 % oslabil meziroční přírůstek imputovaného nájemného[40] a naopak růst nájemného z bytu posílil na 6,4 %.

Ceny potravin si přes mírné oslabení držely vysoké meziroční tempo růstu.

Velmi výrazná zůstala i v 1. čtvrtletí meziroční dynamika cen potravin a nealkoholických nápojů. Ty vzrostly o 24,1 %, což představovalo jen mírné oslabení tempa v porovnání s koncem roku 2022. Mezičtvrtletně se ceny potravin a nealkoholických nápojů zvýšily o 5,3 %. Dál trval přenos vysokých cen zemědělských výrobců do spotřebitelských cen, což výrazně ovlivnilo meziroční přírůstek cen mléka, sýrů a vajec (32,7 %), pekárenských výrobků a obilovin (26,5 %) nebo masa (24,4 %). Výrazně vyšší byly také ceny cukru, marmelády, medu, čokolády, cukrovinek a cukrářských výrobků (23,7 %), olejů a tuků (23,5 %) a zeleniny (22,3 %).

Výrazně rostly ceny v oddílech zahrnujících různé služby, jako je stravování a ubytování nebo rekreace a kultura.

Významný příspěvek k meziročnímu růstu indexu spotřebitelských cen měly také ceny stravování a ubytování, které v 1. čtvrtletí meziročně vzrostly o 22,4 % a mezičtvrtletně se zvýšily o 3,0 %. Ceny stravovacích služeb byly v 1. čtvrtletí meziročně vyšší o 22,7 % a ubytovacích služeb o 19,7 %. Rovněž ceny rekreací a kultury dál silně rostly. Jejich meziroční přírůstek mírně posílil na 14,0 % a oproti 4. čtvrtletí 2022 se zde ceny zvýšily o 5,8 %. Silný meziroční přírůstek měly ceny dovolených s komplexními

[40] Imputované nájemné vyjadřuje náklady vlastnického bydlení. Kromě samotných cen bydlení zahrnuje i náklady na výstavbu a renovace a další poplatky. Více na: https://www.czso.cz/csu/czso/metodicka-poznamka-k-indexu-spotrebitelskych-cen-imputovane-najemne.

službami (21,5 %), ostatních předmětů pro rekreaci a volný čas (17,6 %), novin, knih a papírenského zboží (12,2 %) a rekreačních a kulturních služeb (10,9 %).

Graf č. 11 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (meziročně v %)

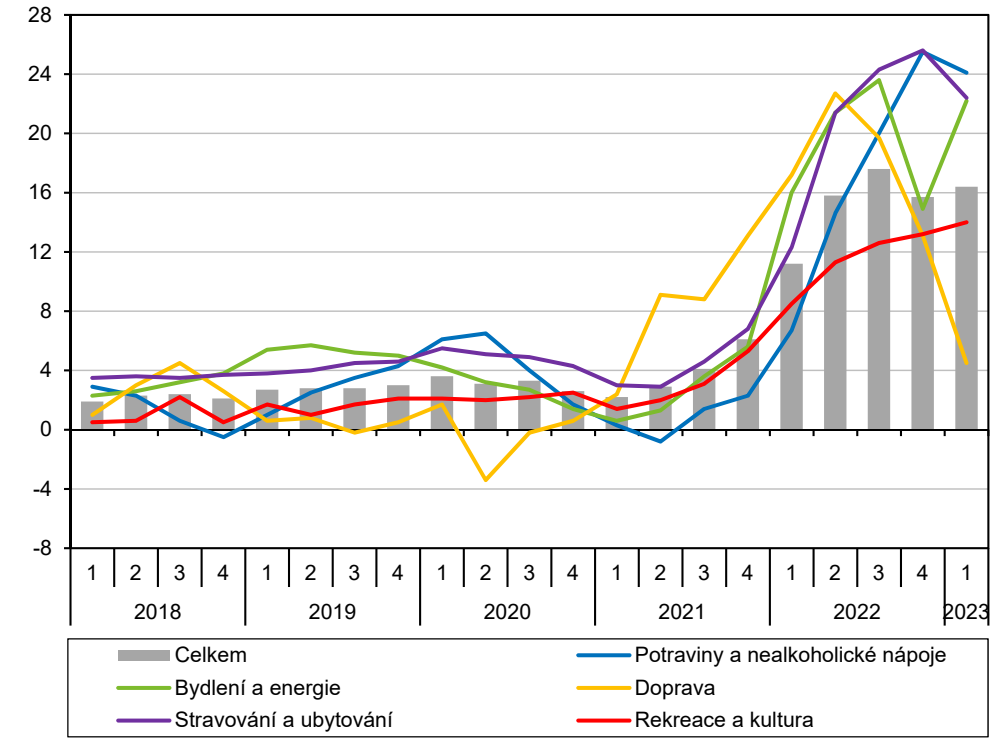

Zdroj: ČSÚ

Meziroční růst cen odívání a obuvi oslabil.

Ceny ostatního zboží a služeb[41] se v 1. čtvrtletí meziročně zvýšily o 13,5 % a dynamika tak mírně zrychlila. Mezičtvrtletní přírůstek zde dosáhl 3,9 %. Výrazný meziroční růst si udržely ceny bytového vybavení, zařízení domácnosti a oprav (12,6 %). Mezičtvrtletně byly vyšší o 2,1 %. Mírně zrychlil meziroční růst cen zboží a služeb pro běžnou údržbu domácnosti (20,7 %), ale mírnější byly přírůstky cen zboží z tohoto oddílu – bytového textilu (14,7 %) nebo nábytku a dalšího zařízení (12,9 %) a dalších. Výrazněji oslabil meziroční růst cen odívání a obuvi (15,3 %), které se jen mírně zvyšovaly i v porovnání s předchozím kvartálem (0,6 %). Ceny alkoholických nápojů a tabáku byly meziročně vyšší o 6,8 % a mezičtvrtletně o 3,8 %.

Meziroční dynamika cen dopravy pod vlivem cen pohonných hmot oslabila.

V 1. čtvrtletí výrazně oslabila meziroční dynamika cen dopravy (4,5 %), takže oddíl oproti minulému roku mírněji přispíval k celkovému růstu cen. Mezičtvrtletně ceny dopravy klesly o 2,4 %. Na zpomalení meziroční dynamiky měly největší vliv ceny provozu osobních dopravních prostředků, které byly meziročně vyšší jen o 0,8 % (ve 4. čtvrtletí 2022 to bylo 13,6 %). Mírněji rostly i ceny nákupů automobilů, motocyklů a jízdních kol (zpomalení na 5,9 % z předchozích 11,7 %). Meziroční přírůstek cen dopravních služeb ale zrychlil na 20,0 %. Ceny v oblasti zdraví si držely silný meziroční přírůstek (9,5 %) a výrazné bylo i jejich mezičtvrtletní navýšení (3,7 %). Nezanedbatelné bylo také meziroční navýšení nákladů na vzdělávání (7,3 %), mezičtvrtletně ale oddíl spíše stagnoval (0,3 %). Vyšší byly i ceny pošt a telekomunikací (2,5 % meziročně a 0,5 % mezičtvrtletně), které měly v předchozích letech spíše tendenci stagnovat či klesat. V 1. čtvrtletí ale prudce meziročně rostly ceny poštovních služeb (8,8 %) i telefonních a faxových zařízení (7,2 %). Telefonické a faxové služby byly meziročně dražší o 1,8 %.

[41] Zahrnuje služby osobní péče a osobní potřeby a doplňky, sociální péči, pojištění a další finanční služby apod.

Růst spotřebitelských cen v EU zpomalil.

Meziroční růst harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) v EU[42] v 1. čtvrtletí zpomalil na 9,4 %. Důvodem byl hlavně vývoj cen bydlení a energií (zpomalení na 11,1 %) a dopravy (5,3 %), které narazily na vysokou srovnávací základnu začátku loňského roku. Nejvíce se v 1. čtvrtletí v EU meziročně zvyšovaly ceny potravin a nealkoholických nápojů (18,8 %). Nejsilnější meziroční přírůstek měl v 1. čtvrtletí HICP v Maďarsku (25,9 %), Lotyšsku (19,5 %) a Česku (18,0 %). Naopak nejmírněji ceny narůstaly v Lucembursku (4,5 %), Španělsku (5,0 %) a Belgii (5,9 %). Mezičtvrtletně se spotřebitelské ceny v EU zvýšily o 0,9 %. Nižší byly ceny oděvů a obuvi (−6,7 %) a bydlení a energií (−1,8 %). Naopak výrazně mezičtvrtletně rostly ceny potravin a nealkoholických nápojů (4,4 %). Nejvyšší mezičtvrtletní přírůstek cen mělo podle HICP Česko (7,7 %) a dále Maďarsko (5,0 %) a Slovensko (4,5 %). Ceny klesly v osmi státech EU, nejvýrazněji v Belgii (−1,9 %), Nizozemsku (−1,8 %) a na Kypru (−1,1 %).

Graf č. 12 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

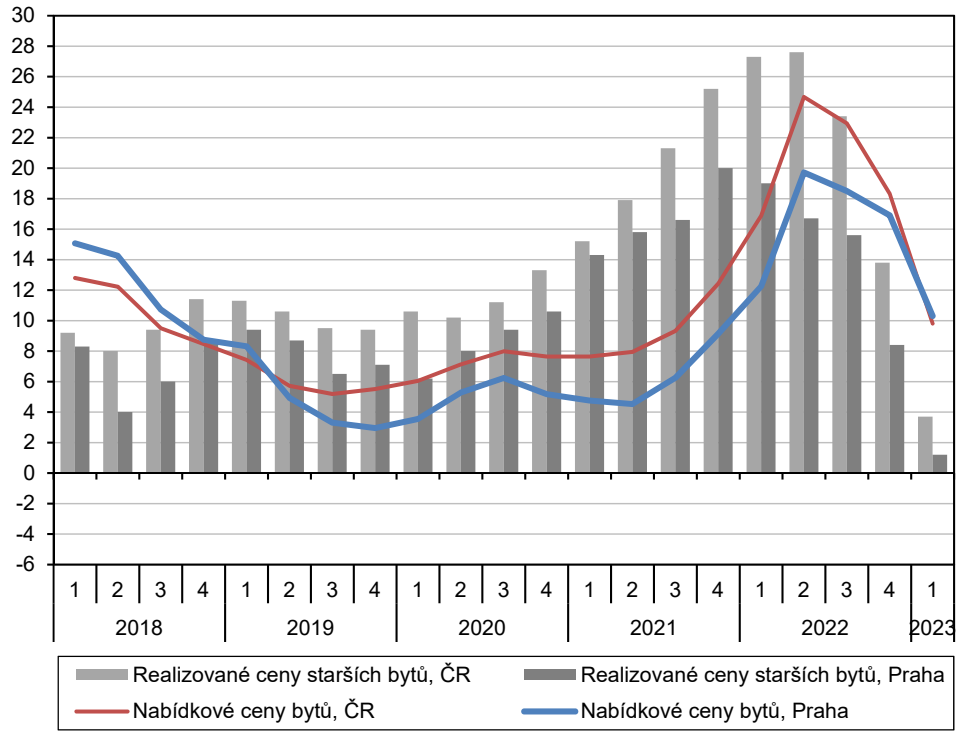

Zdroj: ČSÚ

Dynamika cen bytů v 1. čtvrtletí prudce zpomalila.

Nabídkové ceny bytů v Česku v 1. čtvrtletí 2023 meziročně vzrostly o 9,8 %. Ve srovnání s předchozím kvartálem tempo výrazně zpomalilo. Mírnější byl přírůstek nabídkových cen bytů v ČR bez Prahy (9,3 %), v Praze se nabídkové ceny bytů meziročně zvýšily o 10,3 %. Meziroční index nabídkových cen za Prahu byl v 1. čtvrtletí 2023 vyšší než v Česku poprvé od 1. kvartálu 2019. Mezičtvrtletně nabídkové ceny bytů klesly o 1,9 %, což byl první pokles od 4. čtvrtletí 2014. Z toho ceny v Praze byly nižší o 1,8 % a ceny mimo Prahu o 1,9 %. Ochlazení realitního trhu související s klesající dostupností úvěrů i s propadem reálné kupní síly domácností bylo ještě patrnější na vývoji realizovaných cen starších bytů. Ty se meziročně zvýšily o 3,7 %, což bylo nejméně od 2. čtvrtletí 2014. Přitom přírůstek realizovaných cen v Praze klesl až na 1,2 %, nejméně od konce roku 2013. V 1. čtvrtletí 2023 se mezičtvrtletní pokles realizovaných cen starších bytů prohloubil na −3,2 %. Ceny silně klesaly v Praze (−3,4 %) i ve zbytku Česka (−3,1 %). Poprvé od konce roku 2013 a rovnou poměrně

[42] Oproti indexu spotřebitelských cen, který ČSÚ pro českou ekonomiku sestavuje, HICP neobsahuje imputované nájemné, což bývá zdrojem rozdílů mezi HICP a Indexem spotřebitelských cen.

hluboce se meziročně snížily ceny realizovaných cen nových bytů v Praze (−6,0 %). Mezičtvrtletně tento index klesl potřetí v řadě a to o 1,2 %.

Meziroční růst cen průmyslových výrobců zpomalil.

Ceny průmyslových výrobců v 1. čtvrtletí 2023 meziročně vzrostly o 15,0 %. Meziroční dynamika tak výrazně zpomalila ve srovnání s předchozím čtvrtletím (21,8 %), za čímž stála zejména vysoká srovnávací základna loňského roku. Mezičtvrtletně se totiž ceny průmyslových výrobců v 1. kvartálu navýšily o výrazných 4,2 %. K meziročnímu růstu cen průmyslových výrobců ale zároveň i k jeho zmírnění v 1. čtvrtletí nejvíce přispíval vývoj cen výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu (10,3 %). Meziroční dynamika cen zpomalila u většiny oddílů v této sekci. Výrazný byl nadále přírůstek cen potravinářských výrobků (26,5 %) nebo ostatních nekovových minerálních výrobků (24,2 %). Zmíněné oslabení meziročního tempa se týkalo zejména papíru a výrobků z něj (11,0 %), pryžových a plastových výrobků (9,3 %), kovodělných výrobků (7,9 %), dřeva a dřevěných výrobků (7,5 %), chemických látek a přípravků (7,2 %) a základních kovů (5,1 %). Meziročně klesly pouze ceny koksu a rafinovaných ropných výrobků[43].

Prudce posílila meziroční dynamika cen těžby a dobývání.

Ceny elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu v 1. čtvrtletí meziročně vzrostly o 28,4 %. Přírůstek výrazně zpomalil, na čemž měla podíl i vysoká srovnávací základna loňského 1. kvartálu. Naopak prudce zrychlil meziroční růst cen těžby a dobývání (54,0 %). Stálo za tím hlavně výraznější navýšení cen černého a hnědého uhlí a lignitu (81,3 %) a pak ropy a zemního plynu (73,2 %). Vysoké meziroční tempo si držely ceny ostatní těžby (24,1 %). Ceny zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami se meziročně zvýšily o 16,3 %.

Graf č. 13 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

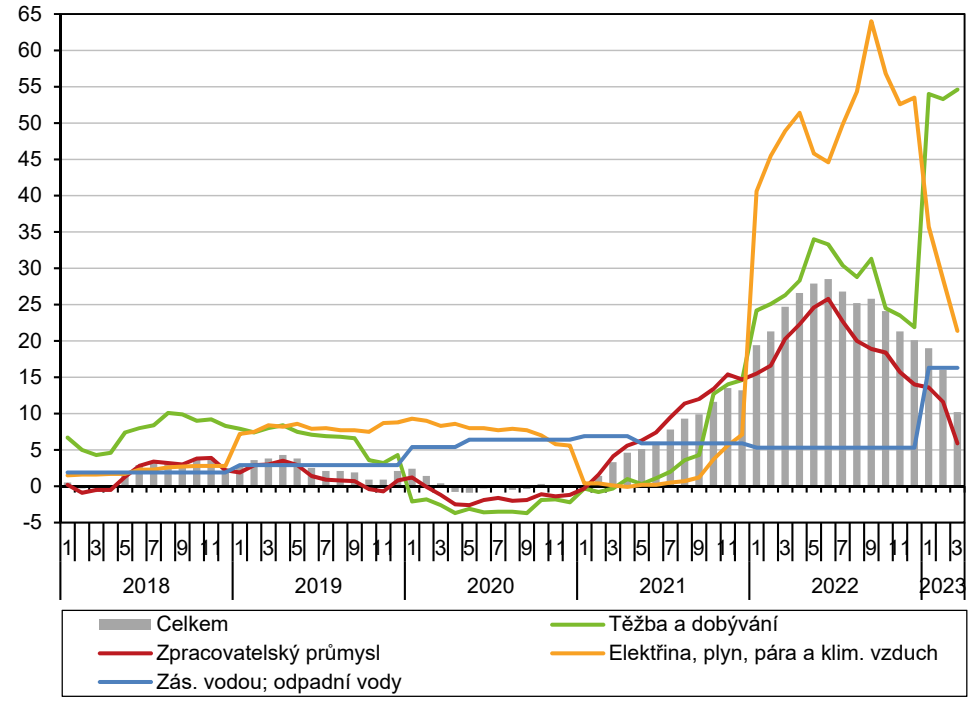

Zdroj: ČSÚ

Meziroční růst cen průmyslových výrobců v EU výrazně zpomalil.

Meziroční růst cen průmyslových výrobců v EU[44] v 1. čtvrtletí 2022 dosáhl 12,5 % a výrazně zpomalil oproti předchozímu kvartálu. Přírůstek byl nejnižší od 2. čtvrtletí 2021 a pod 20 % klesl po pěti kvartálech. Meziroční přírůstek cen v EU zpomalil v případě těžby a dobývání (28,5 %), výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu

[43] Přesné hodnoty ukazatele nejsou uvedeny kvůli ochraně individuálních dat.
[44] Bez cen zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami.

(9,4 %) i elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (16,4 %). Meziroční růst cen průmyslových výrobců byl nejsilnější v Maďarsku (54,9 %), na Slovensku (34,2 %) a v Lotyšsku (33,6 %). Jen v Irsku byl zaznamenán meziroční pokles cen průmyslových výrobců (−14,0 %), nejméně pak rostly ceny v Řecku (1,9 %) a Portugalsku (2,9 %). Podruhé v řadě ceny průmyslových výrobců klesly mezičtvrtletně (−2,6 %). Snížení se odehrálo celkem ve 14 zemích EU, nejvýraznější bylo v Bulharsku (−10,7), Itálii (−8,0 %) a Irsku (−7,7 %). O 11,3 % mezičtvrtletně vzrostly ceny průmyslových výrobců na Slovensku, druhý nejvyšší příspěvek mělo Česko (4,2 %) a následovala Francie (3,7 %).

Pokračovalo zmírňování meziročního růstu cen stavebních prací.

Ceny stavebních prací v 1. čtvrtletí podle odhadů meziročně vzrostly o 10,3 %. Jejich meziroční přírůstek tak dál zpomaloval. Mezičtvrtletně se ceny stavebních prací zvýšily o 1,7 %. Ceny materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví byly meziročně vyšší o 12,7 % a mezičtvrtletně vzrostly o 1,9 %.

Vývoj u cen dopravy, skladování a souvisejících služeb přispěl ke zmírnění meziročního přírůstku cen tržních služeb.

Ceny tržních služeb se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšily o 5,8 %. Přírůstek tak podobně jako u ostatních indexů zpomalil ve srovnání s koncem roku 2022. Mezičtvrtletně ceny tržních služeb vzrostly o 1,4 %. Za zpomalením celkového meziročního růstu stál v 1. kvartálu 2023 zejména vývoj cen skladování a podpůrných služeb v dopravě (snížení přírůstku na 3,6 % z 15,2 % ve 4. čtvrtletí 2022), reklamních služeb a průzkumu trhu (na 4,8 % z 15,0 % ve 4. čtvrtletí) a pozemní a potrubní dopravy (na 4,9 % ze 7,7 % ve 4. čtvrtletí). Naopak posiloval a k celkovému růstu významně přispíval přírůstek cen služeb v oblasti programování a souvisejícího poradenství (8,5 %), služeb v oblasti zaměstnání (25,9 %) a služeb v oblasti nemovitostí (5,2 %). Důležitý byl i příspěvek meziročního růstu cen architektonických a inženýrských služeb a technických zkoušek a analýz (5,1 %), informačních služeb (13,1 %), služeb souvisejících se stavbami a úpravou krajiny (12,5 %), služeb v oblasti pronájmu a operativního leasingu (8,2 %) nebo poštovních a kurýrních služeb (7,3 %).

Zatímco u rostlinné výroby přírůstek cen zmírnil, u živočišné výroby pokračoval silný růst.

Ceny zemědělské výroby (včetně ryb) se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšily o 19,4 %. Tempo tak výrazně zpomalilo oproti předchozímu kvartálu, svou roli ale hrála také vysoká srovnávací základna loňského roku. Mezičtvrtletně se ceny zemědělských výrobců zvýšily o 2,6 %. Meziroční růst cen rostlinné výroby v 1. čtvrtletí zpomalil na 9,8 %. Výrazně se na tom podílel vývoj dynamiky cen obilovin (16,3 %). Mírněji meziročně narůstaly ceny pšenice (13,7 %), žita (37,5 %), ječmene (18,0 %), ovsa (22,3 %) i kukuřice (24,6 %). Do meziročního poklesu se dostaly průmyslové plodiny (−7,0 %), především pod vlivem olejnin (−8,6 %). Krmné plodiny meziročně zdražily o 2,0 %. Výrazný přírůstek cen si naopak zachovala zelenina a zahradnické produkty (18,1 %) a posílil růst cen brambor (37,3 %). Meziročně nižší byly ceny ovoce (−8,7 %). Meziroční růst cen živočišné výroby polevil v 1. čtvrtletí jen mírně a přírůstek dosáhl 34,8 %. Ceny hospodářských zvířat byly vyšší o 32,2 %, z toho u skotu došlo ke zmírnění tempa na 16,2 %. Naopak dál velmi silně rostly ceny prasat a selat (51,1 %) a drůbeže (29,8 %). V případě živočišných výrobků se udrželo vysoké meziroční navýšení cen (36,5 %). Ceny mléka byly v 1. čtvrtletí vyšší o 31,6 % a u vajec tempo prudce narostlo na 82,9 %.

Meziroční růst cen exportu zpomalil.

Na meziročním vývoji cen zahraničního obchodu se v 1. čtvrtletí projevovala vysoká srovnávací základna loňského roku. Přírůstek cen exportu zboží zpomalil na 6,3 %. Kurzové vlivy působily na ceny na obou stranách zahraničního obchodu protiinflačně[45], hlavně díky meziročnímu posílení kurzu vůči euru. Oslabovala meziroční dynamika cen vývozu u většiny tříd zboží. Nejvíce meziročně rostly ceny vývozu minerálních paliv

[45] Podle údajů ČNB byl v 1. čtvrtletí 2023 průměrný kurz koruny vůči euru 23,785 CZK/EUR. V roce 2022 to bylo 24,653 CZK/EUR. Kurz dolaru meziročně oslaboval. V 1. čtvrtletí 2022 činil průměr 21,989 CZK/USD a letos 22,169 CZK/USD.

(40,5 %), nápojů a tabáku (přírůstek posílil na 19,9 %) a potravin a živých zvířat (12,1 %). Meziročně vyšší byly i ceny polotovarů[46] (6,9 %), průmyslového spotřebního zboží (4,2 %), mírně posílil růst cen strojů a dopravních prostředků (2,9 %) a rostly ceny chemikálií a příbuzných výrobků (2,5 %). Výrazně klesly jen ceny ostatních surovin[47] (−9,9 %). Mezičtvrtletně byly ceny vývozu zboží nižší o 1,3 %.

Směnné relace byly kladné.

Ceny importu se v 1. čtvrtletí meziročně zvýšily o 3,2 %. To představuje velmi výrazné zpomalení tempa oproti předchozímu čtvrtletí. S výjimkou nápojů a tabáku (meziroční růst o 23,9 %) zpomalil přírůstek u všech tříd zboží. Dovoz nápojů a tabáku zdražoval nejvíce, ale silně se zvyšovaly i ceny importu potravin a živých zvířat (15,8 %) a výrazný byl přírůstek u průmyslového spotřebního zboží (8,4 %). Prudce zpomalil meziroční růst cen dovozu minerálních paliv (5,6 %), mírně vyšší byly ceny ostatních surovin (1,4 %), polotovarů (1,2 %) i strojů a dopravních prostředků (0,9 %). Meziročně klesly ceny dovozu chemikálií a příbuzných výrobků (−0,3 %). Mezičtvrtletní snížení cen dovozu zboží dosáhlo 4,3 %. Meziroční směnné relace se po sedmi čtvrtletích opět dostaly do pozitivních hodnot (103,0 %). Výrazně kladné byly směnné relace obchodu s minerálními palivy (133,0 %) a pozitivní byly také relace u polotovarů (105,6 %), chemikálií a příbuzných výrobků (102,8 %) a strojů a dopravních prostředků (102,0 %). Naopak záporné byly směnné relace obchodu s ostatními surovinami (88,9 %), průmyslovým spotřebním zbožím (96,1 %), potravinami a živými zvířaty (96,8 %) a nápoji a tabákem (96,8 %).

[46] SITC 6 – tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu.
[47] SITC 2 – suroviny nepoživatelné s výjimkou paliv.

6. Trh práce

Dopady hospodářské recese na trh práce nebyly dosud výrazné, v řadě oblasti služeb převážil efekt postpandemického zotavování.

Tuzemský trh práce reagoval na mělkou hospodářskou recesi, patrnou ve druhé polovině loňského roku, se zpožděním a v řadě ohledů navíc dosud nejednoznačně. Dopady energetického šoku i předcházejících pandemických restrikcí byly z pohledu odvětví či postavení pracovníků v zaměstnání značně nerovnoměrné. Produkce v řadě energeticky náročných oborů loni i letos klesala, na což podniky postupně reagovaly sníženou poptávkou po práci. Slabší byly také krátkodobé výhledy u zaměstnanosti. Na druhou stranu mnohá tržní odvětví služeb pokračovala v postpandemickém zotavování podpořeném posílením příjezdového cestovního ruchu i uprchlickou vlnou z Ukrajiny. Počet evidovaných volných pracovních míst se sice meziročně snížil (i vlivem postupné absorpce žen z Ukrajiny na pracovní trh), obecná míra nezaměstnanosti však výrazněji nevzrostla a setrvávala blízko historického minima. Obavy lidí z růstu nezaměstnanosti od počátku letošního roku slábly. Příznivé postavení zaměstnanců na pracovním trhu práce doprovázené nebývale silným růstem životních nákladů domácností zvyšovalo tlak na růst mezd v ekonomice.

Mezikvartální pokles zaměstnanosti se zastavil díky nárůstu počtu drobných podnikatelů na počátku roku.

Celková zaměstnanost[48] se letos v 1. čtvrtletí mezikvartálně mírně zvýšila o 0,4 % a fakticky tak kompenzovala mělký pokles z 2. pololetí 2022. Počet pracovníků v ekonomice (5,47 mil.) jen těsně zaostal za absolutním maximem. Letošní oživení souviselo s citelným růstem počtu drobných podnikatelů, resp. sebezaměstnaných[49] (mezičtvrtletně o 3,4 %), k němuž došlo napříč takřka všemi hlavními odvětvími (vyjma oblasti nemovitostí). Sebezaměstnaných přibylo i v meziročním srovnání (+17 tis.), za vrcholem z éry předpandemické konjunktury ale jejich počet stále znatelně zaostával[50]. Meziroční růst celkové zaměstnanosti ovšem i letos táhli zejména zaměstnanci (+59 tis.), na rozdíl od předchozích let docházelo k rozšiřování pracovních míst z drtivé části jen v terciárním sektoru. V něm se nejvíce projevilo zrychlení růstu zaměstnanosti ve veřejných službách, kde vznikaly nové pozice v oblastech tradičně spojených s vysokým zastoupením žen (vzdělávání, zdravotní a sociální péče). Relativně nejvíce (obdobně jako za celý loňský rok) ale narůstaly stavy zaměstnanců v informačních a komunikačních činnostech (+4,3 %), vyšší poptávku po práci signalizovaly i sofistikovanější služby pro podniky (přibývalo zaměstnanců i drobných podnikatelů). Naopak ve zpracovatelském průmyslu pod vlivem přetrvávajících problémů s dodavatelskými řetězci umocněných silnými nákladovými tlaky vyvolanými růstem energií a dalšími mezivstupy celkový počet pracovníků meziročně pouze stagnoval a dosáhl nejslabší dynamiky od poloviny roku 2021. Na loňské úrovni setrvala zaměstnanost i v těžbě a energetice. Za vyšším letošním počtem pracovníků ve stavebnictví (+3,5 %) i v primárním sektoru (+1,5 %) stáli převážně drobní podnikatelé.

K meziročnímu růstu zaměstnanosti přispěly především veřejné služby, v průmyslu počty pracovníků stagnovaly.

Růst odpracovaných hodin byl ovlivněn meziročním poklesem nemocnosti.

Celkový počet odpracovaných hodin v ekonomice se v 1. čtvrtletí meziročně zvýšil o 1,6 %, rostl tak mírně vyšším tempem než celková zaměstnanost. Za vyšší odpracovanou dobou stál pokles nemocnosti (1. čtvrtletí 2022 bylo ještě negativně ovlivněno doznívající pandemií), v opačném směru patrně působilo rozšiřování zkrácených pracovních úvazků (související s rostoucí zaměstnaností žen podpořenou uprchlickou vlnou i nově zavedeným daňovým zvýhodněním zkrácených úvazků). Růst odpracované doby předbíhal dynamiku zaměstnanosti zejména ve veřejných službách a v oblasti služeb pro podniky.

Tuzemští zaměstnavatelé dále poptávali pracovníky ze zahraničí. Od ledna do dubna 2023 se však již počet zaměstnaných cizinců příliš neměnil, což

Vzhledem k značně omezenému rezervoáru volných pracovních sil v Česku i silnému tlaku na optimalizaci výrobních nákladů poptávali tuzemští zaměstnavatelé nadále ve zvýšené míře nové pracovníky ze zahraničí. Příležitost zde nepochybně představovali uprchlíci z Ukrajiny, kteří se sice svou demografickou skladbou (vysoké zastoupení žen s dětmi) i motivací příchodu odlišují od tradičních skupin pracovních migrantů z východu, jejich nábor je však pro firmy

[48] Údaje o zaměstnanosti vycházejí z pojetí národních účtů. Jsou vyjádřeny ve fyzických osobách a očištěny o sezónní vlivy. Na rozdíl od údajů z podnikové statistiky či z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) zahrnují např. i odhad vlivu šedé ekonomiky.
[49] Z detailnějších údajů z VŠPS plyne, že počet zaměstnavatelů (podnikatelů se zaměstnanci) se nadále snižoval (pátým rokem v řadě). Tato skupina podnikatelů je v metodice národních účtů řazena do kategorie zaměstnanců.
[50] Ve váhově nejvýznamnějších segmentech ekonomiky – zpracovatelském průmyslu či uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství – byl letos oproti počátku roku 2019 nižší zhruba o šestinu.

mohlo souviset se slabšími výsledky tradičních výrobních odvětví v Česku.

spojen s relativně nižšími administrativními náklady. Celkový počet cizích státních příslušníků v zaměstnaneckém postavení na území ČR dosáhl (dle evidence úřadů práce) letos v dubnu 776 tis. a oproti loňskému lednu vzrostl o 78,9 tis. K tomu zásadně přispěli občané Ukrajiny (+57,6 tis., z toho ženy +47,5 tis.), s odstupem Slováci (+5,1 tis.), Filipínci (+2,1 tis.) a Poláci (+1,8 tis.), dále Indové, Vietnamci, Rusové a Maďaři. Mírně ale klesly stavy zaměstnanců z Běloruska i Bulharska. Počet všech pracujících cizinců se však během letošních měsíců již téměř neměnil, zaměstnanců z Ukrajiny dokonce mírně ubylo (z 261,7 tis. v lednu na 256,1 tis. v dubnu), což mohlo souviset se zastavením růstu celkové zaměstnanosti v průmyslu.

Očekávání podniků v oblasti zaměstnanosti se postupně zhoršovala. Obchodníci si stále udržovali mírný optimismus.

Krátkodobá očekávání podniků v celé ekonomice v oblasti zaměstnanosti se po optimistických výhledech z počátku loňského roku (kdy byla nejpříznivější od léta 2019) postupně mírně zhoršovala. Tento nepříznivý vývoj souvisel zejména s trendy v průmyslu a stavebnictví. Pozitivní výhled v oblasti zaměstnanosti si i přes klesající spotřebu domácností udržovaly podniky v obchodu. Dle údajů z dubna 2023 naopak plánovalo v nejbližších třech měsících snižovat počty zaměstnanců 14 % podniků v průmyslu, 18 % ve stavebnictví a 27 % ve službách. Situace na úrovni dílčích odvětví v rámci průmyslu i služeb se přirozeně odlišovala[51]. Vlivem zhoršení celkových ekonomických výhledů i neočekávaného většího přílivu osob z Ukrajiny na tuzemský pracovní trh klesl oproti počátku loňského roku ve většině hlavních odvětví podíl podniků, pro něž představuje nedostatek pracovní síly jednu z významných růstových bariér – nejvíce patrné to bylo ve stavebnictví (kde však stále tento problém představoval hlavní bariéru), nejméně v průmyslu.

Mírně poklesla role nedostatku pracovníků jako důležité růstové bariéry v hlavních odvětvích.

Graf č. 13 Celková zaměstnanost (meziročně v %)**, příspěvky odvětví k meziroční změně zaměstnanosti** (v p. b.) **a očekávání vývoje zaměstnanosti** (saldo v p. b.)

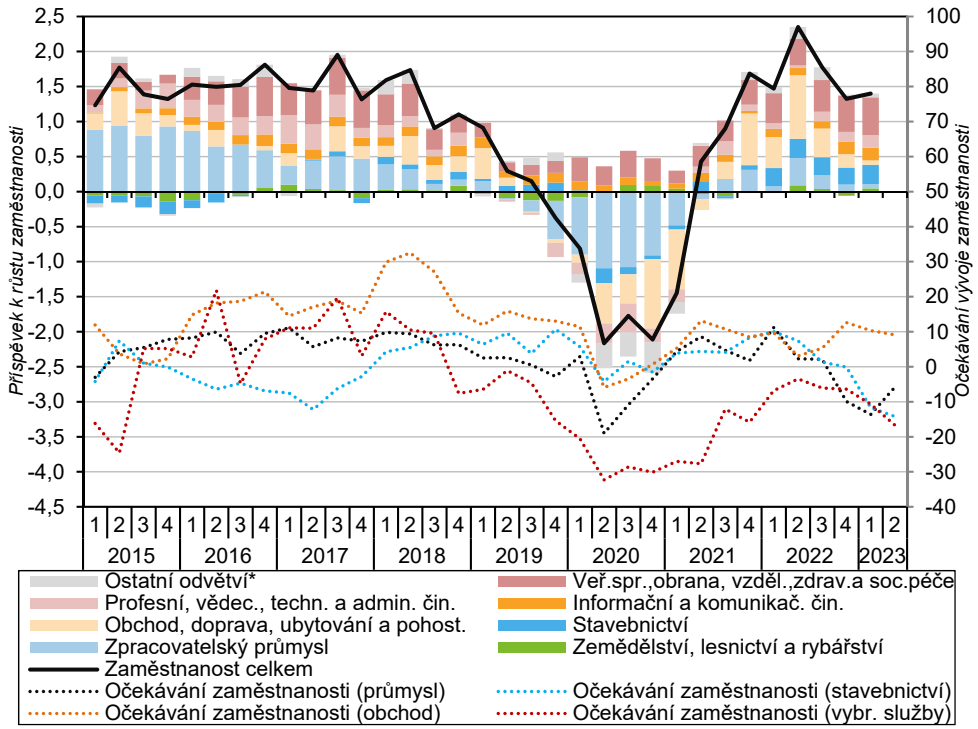

* Těžba a energetika; Peněžnictví a pojišťovnictví; Činnosti v oblasti nemovitostí; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.
Poznámka: Saldo očekávání vyjadřuje rozdíl v p. b. mezi kategoriemi růst versus pokles zaměstnanosti v nejbližších třech měsících. Údaje jsou sezónně očištěny a vztahují se k druhému měsíci daného čtvrtletí.
Zdroj: ČSÚ (národní účty), Eurostat (konjunkturální průzkumy)

[51] Redukci počtu zaměstnanců očekávaly (dle šetření z dubna 2023) podniky ve výrazné většině průmyslových oborů – jak energeticky náročných (hutnictví, kovovýroba, výroba stavebních materiálů, chemický průmysl či potravinářství), tak i v řadě menších oborů (textilní, oděvní, papírenský a nábytkářský průmysl). Naopak mírně pozitivní výhledy přetrvávaly ve výrobě dopravních prostředků, výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů, z menších oborů pak ve farmacii, tiskárenství či obuvnictví).
Ve službách byla negativní očekávání patrná ve všech druzích dopravy, u cestovních kanceláří a agentur, ve vydavatelských činnostech, v peněžnictví, telekomunikacích či v oblasti reklamy. Naopak u řady jiných podnikových služeb (právní a účetnické činnosti, služby pracovních agentur) či v oblasti pojišťovnictví, programování, v kurýrních činnostech, pohostinství a skladování podniky spíše očekávají vyšší zaměstnanost.

Obecná míra nezaměstnanosti i počet dlouhodobě nezaměstnaných se letos mírně zvýšily.

Obecná míra nezaměstnanosti[52], jež po většinu loňského roku stagnovala blízko historického minima, se od počátku letošního roku začala mírně zvyšovat. V dubnu tak bylo bez práce 2,3 % ekonomicky aktivních mužů (ve věku 15 až 64 let), resp. 3,5 % žen. V obou případech činilo meziroční navýšení míry 0,3 p. b. S tím korespondují také údaje o uchazečích o zaměstnání registrovaných na úřadech práce (ÚP), jejichž průběh odpovídal běžným sezónním vlivům[53]. Rovněž počet dlouhodobě nezaměstnaných se meziročně navýšil jen mírně. V 1. čtvrtletí 2023 dle údajů VŠPS činil necelých 40 tis. a tvořil zhruba čtvrtinu všech nezaměstnaných. Žen nezaměstnaných déle než rok meziročně ubylo (zejména vlivem poklesu ve skupině 30–44 let, což může naznačovat lepší možnosti pracovního uplatnění žen s malými dětmi), u mužů došlo naopak k mírnému růstu (hlavně vlivem vyšší dlouhodobé nezaměstnanosti ve vyšším produktivním věku). Nezaměstnanost v ČR má při přetrvávající vysoké zásobě volných pracovních míst[54] do značné míry stále frikční charakter. Na druhou stranu v 1. čtvrtletí poprvé po dvou letech výrazněji vzrostl počet ekonomicky neaktivních osob deklarujících ochotu pracovat, ale v současnosti práci aktivně nehledajících (z 50 tis. v předchozím čtvrtletí na 74 tis., často kvůli nemožnosti okamžitého nástupu do zaměstnání).

Graf č. 14 Obecná míra nezaměstnanosti a míra ekonomické aktivity (v %, věk 15 až 64 let)**, ekonomicky neaktivní chtějící pracovat** (v tis. osob)***, volná pracovní místa** (v tis.) **a očekávání nezaměstnanosti od domácností** (v p. b.)**

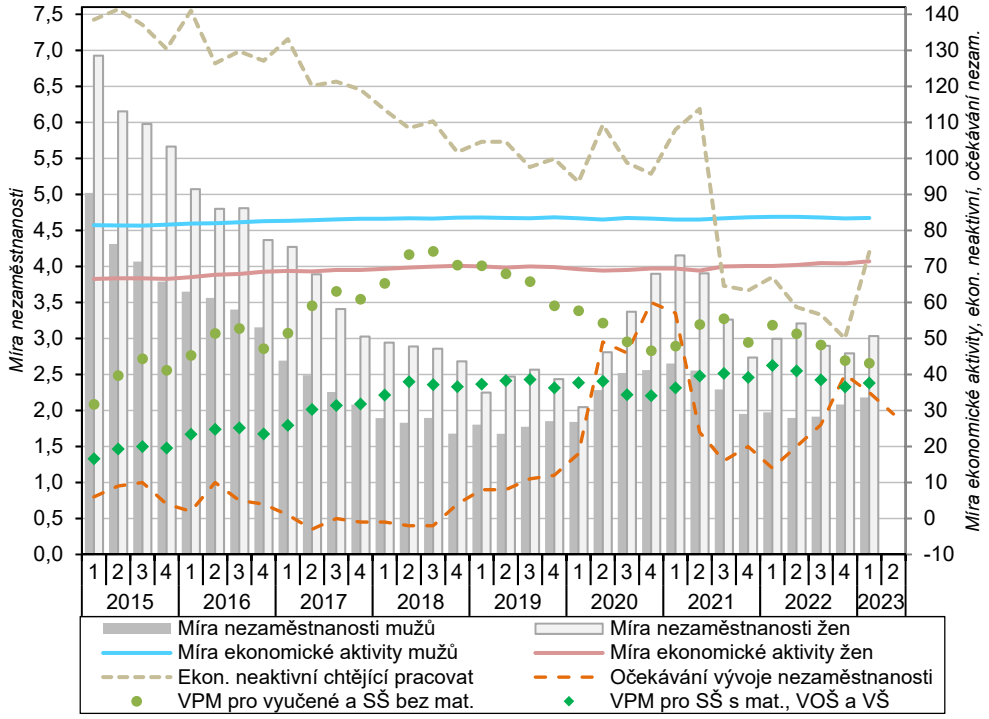

Pozn.: Míry nezaměstnanosti i ekonomické aktivity jsou sezónně očištěny. VPM = volná pracovní místa (stav na konci čtvrtletí)
*Jde o osoby, které nepracují, aktivně práci nehledají, ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat.
**Sezónně očištěné saldo očekávání nezaměstnanosti v nejbližších 12 měsících (rozdíl mezi procentuální četností odpovědí domácností, růst a pokles vyjádřený v procentních bodech). Vztahuje se k prostřednímu měsíci daného čtvrtletí.
Zdroj: ČSÚ (VŠPS, konjunkturální průzkum), MPSV (volná pracovní místa registrovaná na úřadech práce v ČR)

Obavy lidí z růstu nezaměstnanosti v 1. čtvrtletí slábly, přesto

Obavy lidí z růstu nezaměstnanosti, jež se po většinu loňského roku zvyšovaly, patrně kulminovaly ve 4. čtvrtletí. Současně s nižším negativním očekáváním celkové ekonomické

[52] Není-li uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje o mírách nezaměstnanosti z VŠPS (dle metodiky ILO) a jsou očištěny o sezónní vlivy.
[53] Dle údajů MPSV činil sezónně neočištěný podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 až 64 let na obyvatelstvu stejného věku loni v lednu 3,6 %, v červnu 3,1 % a v prosinci 3,7 %. Letos v lednu vystoupal na 3,9 % (nejvýše od května 2021), v dubnu klesl na 3,6 %.
[54] Na konci dubna nabízely ÚP v ČR 285 tis. volných míst (z toho méně než šest měsíců v nabídce bylo 129 tis. míst). Celkový počet míst letos od počátku roku nepatrně roste (efekt sezónní nabídky volných míst se zhruba vyrovnal vlivu zhoršených očekávání firem v oblasti zaměstnanosti). Meziročně ubylo míst o šestinu, což lze částečně spojit s postupnou integrací ukrajinských uprchlíků na pracovní trh. Snížil se hlavně počet míst vyžadujících pouze základní vzdělání (-45 tis), v menší míře došlo ale k poklesu u všech tříd zaměstnání a drtivé většiny skupin dle požadovaného vzdělání (nižší procentní úbytky nastaly u pozic vyžadujících alespoň maturitní vzdělání).

zůstaly nad dlouhodobým průměrem.

situace od počátku roku 2023 postupně slábly i předpokládané vlastní finanční kondice domácností. I přesto byl počet lidí očekávajících v nejbližších dvanácti měsících růst nezaměstnanosti znatelně vyšší než v konjunkturním období na konci minulé dekády.

Mezikvartální nominální růst průměrné mzdy mírně zrychloval.

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda (na zaměstnance, při zohlednění délky úvazku) činila v 1. čtvrtletí 2023 na 41 265 tis. korun a meziročně byla vyšší o 8,6 %. Mzda po očištění od sezónních vlivů se mezikvartálně navýšila o 2,2 % – tedy nejvíce za posledních sedm čtvrtletí. Ani mírná mzdová akcelerace ale zdaleka nestačila zaměstnancům pokrýt prudce rostoucí životní náklady. Meziroční dynamika spotřebitelských cen se totiž v 1. čtvrtletí ve srovnání s koncem loňského roku ještě mírně zvýšila a reálná mzda se tak na počátku roku propadla o 6,7 %. Snížení kupní síly průměrných zaměstnaneckých výdělků pokračovalo již šestý kvartál v řadě (nejdéle v současném miléniu) a intenzita tohoto „znehodnocení“ byla natolik vysoká, že letošní reálná mzda zhruba odpovídala úrovni z roku 2017. Meziroční pokles reálné mzdy nastal letos téměř ve všech sledovaných odvětvových sekcích (vyjma energetiky) i u veškerých hlavních průmyslových oborů, shodně jako napříč všemi kraji ČR. Mzdový vývoj v 1. čtvrtletí 2023 (shodně jako po celý loňský rok) tak byl patrně rozhodujícím faktorem snížení celkové kupní síly tuzemských domácností[55].

Hluboký meziroční propad reálných mezd pokračoval šestý kvartál v řadě. Koupěschopnost průměrných výdělků dosáhla pouze úrovně roku 2017.

Mzdový růst stimulovalo přetrvávající napětí na pracovním trhu posílené snahou zaměstnanců o kompenzaci pokračujícího propadu reálných výdělků.

Mzdový růst odrážel přetrvávající nerovnováhy na pracovním trhu spojené se stále nízkou nezaměstnaností, vysokým počtem volných míst i tím, že nedostatek zaměstnanců významně limitoval produkci v některých odvětvích. To bylo posíleno dopadem silného růstu životních nákladů domácností, jenž motivoval zaměstnance k odpovídajícímu posílení pracovních příjmů (tlakem na stávající zaměstnavatele, popř. vyšší ekonomickou aktivitou – např. formou vedlejších pracovních úvazků). Částečně, byť patrně v menší míře, působilo v některých odvětvích na výši výdělků pokračující navyšování minimální mzdy[56]. Mezi nejvýznamnější faktory tlumící mzdový růst v ekonomice patřila zhoršená finanční situace některých podniků (z důvodu klesající poptávky po produkci a silného růstu nemzdových výrobních nákladů), úsporná opatření ve veřejném sektoru projevující se nastavením platových tarifů v rozpočtové sféře (zmrazení či jen velmi mírný růst u většiny skupin pracovníků)[57]. Zatím zřejmě omezený a nejednoznačný dopad na úroveň průměrných mezd měl příchod ukrajinských uprchlíků[58].

V odvětvích s dominancí státu převažoval vliv úsporných opatření.

Mzdový růst byl mezi odvětvími značně různorodý.

Mzdový růst se v 1. čtvrtletí 2023 mezi hlavními odvětvími značně odlišoval, a to jak v tržní sféře, tak v oblasti, kde o výši výdělků rozhoduje primárně stát. Nejrychleji rostla zaměstnancům průměrná mzda v malém a na kvalifikační požadavky náročném odvětví energetiky[59] (+23,1 %). V rekordním mzdovém tempu se zde promítly zejména mimořádné odměny vázané na příznivé hospodářské výsledky. Průměrná hrubá měsíční mzda pracovníků v tomto odvětví tak přesáhla 79 tis. korun a poprvé v historii převýšila úroveň výdělků jak v oblasti finančnictví, tak IT. V informačních a komunikačních činnostech se mzdy zvýšily v průměru o 8,4 % (při pokračujícím svižném růstu evidenčního počtu zaměstnanců), v peněžnictví a pojišťovnictví jen o 4,8 % (částečně i vlivem loňské základny navýšené o mimořádné odměny). I tak činil letos průměrný absolutní růst měsíčních mezd ve finančnictví 3 466 korun a byl skoro o desetinu vyšší než v celé ekonomice. Z tržních odvětví služeb vykázalo svižný mzdový růst ubytování, stravování a pohostinství (+11,4 %). Spíše než o dopad navýšené minimální mzdy zde šlo o důsledek pokrizového oživení

Příznivé hospodářské výsledky se odrazily v rekordním mzdovém růstu v energetice.

Dynamický růst výdělků v činnostech v oblasti

[55] Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností se v reálném vyjádření ve 4. čtvrtletí 2022 meziročně snížil o 3,2 % (objem mezd a platů v pojetí národních účtů se ve stejném období reálně propadl o 7,7 %). Mzdy a platy zohledňují (na rozdíl od podnikové statistiky) i další faktory, např. šedou ekonomiku, možné zvýšení ekonomické aktivity obyvatel, např. formou druhých zaměstnání či dohod o provedení práce. HDD zahrnuje vedle mezd a platů i příjmy plynoucí z podnikání či z vlastnictví kapitálu a také sociální transfery od státu, vč. donedávna plně valorizovaných starobních důchodů (efekt úpravy valorizačního schématu z důvodu úsporných opatření se poprvé projevil v červnu 2023).
[56] Od ledna 2023 došlo k navýšení minimální mzdy o 6,8 % (srovnatelně jako v předchozím roce). Na rozdíl od praxe z minulých let však nebyl posun minimální mzdy doprovázen zvýšením hranice u tzv. zaručených mezd (ta letos vzrostla jen v kvalifikačně nejvyšší skupině prací, v níž ale minimální mzdu patrně pobírá jen zlomek zaměstnanců).
[57] Výjimkou bylo odvětví veřejné správy, obrany a sociálního zabezpečení. Od 1. září 2022 došlo k 10% navýšení platových tarifů u zaměstnanců spadajících pod služební zákon. Od ledna 2023 se zvýšily i platové tarify u vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů (o 10 %).
[58] Tyto osoby se na pracovní trh zapojovaly pozvolna a často primárně prostřednictvím zkrácených úvazků či pouze formou různých dohod.
[59] Zahrnuje výrobu a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu.

nemovitostí pokračoval, k oživení došlo v oblasti ubytování, stravování a pohostinství.

V dopravě a obchodu rostly průměrné výdělky obdobně jako v celé ekonomice, objem vyplacených mezd zde ale mírně zaostával.

(o čemž svědčí také rostoucí zaměstnanost) v kombinaci s obtížným hledáním nových či udržením stávajících pracovníků (průměrná mzda zde nedosáhla ani třetiny úrovně všech výše uvedených odvětví). Výdělky rostly svižně i v činnostech v oblasti nemovitostí (+10,4 %), dvojciferný růst zaznamenaly druhý rok v řadě. Ve váhově významných odvětvích obchodu a dopravy se průměrné mzdy zvyšovaly obdobným tempem jako v celé ekonomice, na rozdíl od většiny odvětví služeb ale nebyly doprovázeny přírůstkem zaměstnaneckých míst. Těch naopak (po nepříznivém loňském vývoji) letos přibylo v administrativních a podpůrných činnostech, v nichž jsou (v pojetí podnikových statistik) zahrnuti agenturní pracovníci. Průměrná měsíční mzda zde zřejmě vlivem nástupu nových pracovníků na nízkokvalifikované pozice vzrostla mírněji (+7,0 %) a nepřesáhla 30 tis. korun.

Meziroční růst průměrných mezd v odvětvích s významnou rolí státu zaostal za úrovní celé ekonomiky.

Mzdy v odvětvích s významnou rolí státu[60] rostly v úhrnu letos (stejně jako po celý loňský rok) podprůměrně (meziročně o 7,2 %). I tak se zde v rámci 1. čtvrtletí jednalo o relativně nejsilnější navýšení za poslední čtyři roky. Bylo taženo především oblastí veřejné správy (vč. obrany a povinného sociálního zabezpečení), kde však došlo v předchozích dvou letech k faktickému zmrazení platové úrovně. Menší roli sehrálo také navýšení platových tarifů zaměstnancům v kultuře (jež bylo realizováno loni v září). Naopak mnohem střídměji rostly výdělky ve zdravotnictví (+5,9 %) a rovněž ve vzdělávání (+3,9 %)[61], v němž jejich výše nedosáhla úrovně národního hospodářství (podobně tomu bylo na počátku roku také v předchozích letech). Mimo terciární sektor si významněji polepšili zaměstnanci ve zpracovatelském průmyslu, kde mzdový růst zrychlil až na 9,8 % (přesto zde výše výdělků mírně zaostávala za úrovní celé ekonomiky). Nadprůměrné mzdové tempo vykázaly v 1. čtvrtletí všechny (z hlediska zaměstnanosti) nejvýznamnější průmyslové obory (vyjma energeticky náročné výroby stavebních materiálů). K akceleraci průměrných mezd mohly průmyslové firmy v období zhoršených hospodářských výsledků přistoupit i díky racionalizaci pracovních míst. K té dlouhodobě dochází v těžbě a dobývání, kde mzdy letos v průměru posílily o 11,6 % (v rámci 1. čtvrtletí šlo o nejvyšší tempo od roku 2008).

K akceleraci průměrných mezd mohly průmyslové podniky přistoupit i díky racionalizaci pracovních míst.

Graf č. 15 Průměrná nominální a reálná mzda a mzdový medián (meziročně, v %)

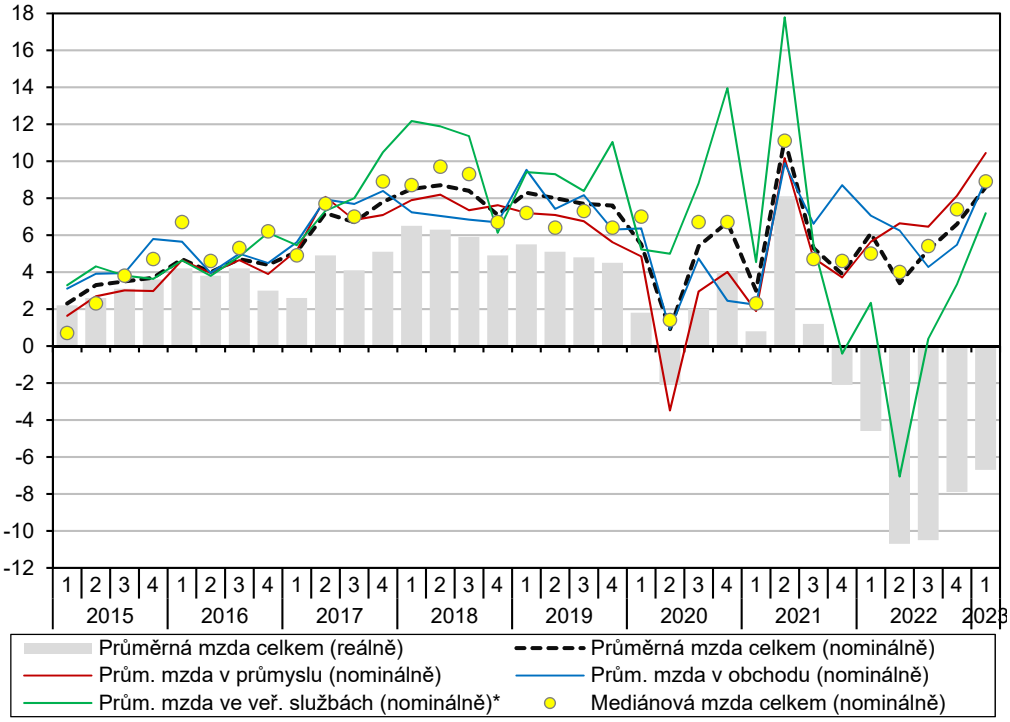

*Zahrnuje odvětví s významnou rolí vládního sektoru: Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.
Zdroj: ČSÚ

[60] Pro zjednodušení zahrnuje odvětví Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.
[61] Do růstu průměrných mezd se zde promítlo navýšení platových tarifů nepedagogickým pracovníkům o 10 %, realizované od loňského září.

Růst mzdového mediánu zrychloval. Střední výdělky rostly svižněji mužům než ženám. Celková mzdová diferenciace se nezměnila.

Medián mezd v celé ekonomice se v 1. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 8,9 % a potvrzoval i na prostřední úrovni výdělků, že jejich nominální růst od poloviny loňského roku akceleroval. Medián mzdy mužů činil letos měsíčně 37,7 tis. korun, u žen 31,9 tis. korun. Shodně jako po celý loňský rok rostly výdělky svižněji mužům (+9,7 %) než ženám (+8,6 %), což souviselo se slabší mzdovou dynamikou v oblasti veřejných služeb. Mezera mediánových výdělků mezi pohlavími se tak mírně prohloubila (na 15,5 %). U velmi nízkých výdělků (dolní decil) však ženy pobíraly v hrubém jen o 7,3 % méně než muži. Celková mzdová diferenciace se v posledních čtvrtletích neměnila, také v letošním roce vzrostly mzdy nejlépe placených zaměstnanců srovnatelným procentním tempem jako výdělky osob v nejnižším příjmovém decilu.

7. Měnové podmínky

Nastavení měnověpolitických sazeb se v 1. čtvrtletí neměnilo.

Hlavní měnověpolitické sazby byly v 1. čtvrtletí 2023 ponechány na hodnotách, které mají už od poloviny loňského roku. Dvoutýdenní repo sazba dosahovala 7,00 %[62], diskontní sazba byla na 6,00 % a lombardní sazba na 8,00 %. Kurz koruny navázal na posilování, ke kterému došlo ve druhé polovině roku 2022. Kurz vůči euru posílil z 24,18 CZK/EUR na začátku roku až na 23,49 CZK/EUR ke konci čtvrtletí. V průměru tak kurz vůči euru činil 23,79 korun, meziročně byl silnější o 3,5 % a mezičtvrtletně o 2,5 %. Kurz koruny vůči dolaru dosahoval na začátku roku 22,88 CZK/USD a postupně posílil až na 21,60 CZK/USD k 31. 3. Průměrný kurz vůči dolaru v 1. čtvrtletí dosáhl 22,17 korun. Meziročně byl kurz slabší o 0,8 %, ale mezičtvrtletně posílil o 7,3 %. Kurzové vlivy tak celkově působily protiinflačně.

Mírně rostly výnosy vládních dluhopisů s krátkodobou splatností.

Vzhledem k neměnnému nastavení měnověpolitických úrokových sazeb se v 1. čtvrtletí roku prakticky neměnily ani sazby mezibankovního trhu. Úroková sazba PRIBOR s tříměsíční splatností ke konci čtvrtletí dosahovala 7,19 %, což představovalo jen nepatrné snížení o 0,06 p. b.[63] Velmi podobně se vyvíjely i sazby ostatních splatností a zároveň se všechny srovnaly na podobné výši okolo 7,2 % (s výjimkou měsíční splatnosti, kde se sazba držela na 7,11 %). Výnosy vládních dluhopisů v 1. čtvrtletí mírně narostly v případě splatností do dvou let včetně (+0,10 p. b. na 5,29 % v březnu). U dluhopisů se střednědobou (4,89 % v březnu) a dlouhodobou splatností (4,67 % v březnu) výnosy prakticky stagnovaly.

Nefinančním podnikům se dál zvyšovalo úročení běžných i termínovaných účtů.

Prakticky se zastavil i nárůst úrokových sazeb na účtech domácností, který byl patrný v loňském roce. U jednodenních vkladů (zahrnujících i některé spořicí účty, kde jsou prostředky okamžitě dostupné k výběru) došlo k navýšení o 0,21 p. b. na průměrných 1,54 %. U běžných účtů domácností dosahovalo průměrné úročení na konci března 0,24 % (+0,02 p. b.). Účty s dohodnutou splatností byly celkově průměrně úročeny 6,04 % (+0,05 p. b.). Výraznější navýšení (+1,04 p. b. na 5,84 %) bylo patrné pouze u vkladů se splatností nad dva roky, které ale mají v celkové skladbě malou váhu. Nefinančním podnikům úročení vkladů naopak rostlo i na začátku letošního roku. Jejich běžné účty tak v průměru ke konci března nesly úrok 1,01 % (+0,20 p. b.) a vklady s dohodnutou splatností byly úročeny 6,49 % (+0,71 p. b.). Dál pokračoval trend, kdy za veškerým meziročním nárůstem vkladů (7,3 %, +453,0 mld. korun) stály vklady termínované (41,4 %, +725,9 mld.). Naopak objem netermínovaných vkladů byl meziročně nižší o 6,2 % (−272,8 mld. korun) a podobně jako v minulých pěti čtvrtletích u nich došlo k velmi netypickému mezičtvrtletnímu snížení. Z hlediska sektorů v 1. čtvrtletí ve větší míře meziročně narůstaly vklady finančních institucí (35,5 %), vládních institucí (12,8 %) i nefinančních podniků (9,9 %), zatímco domácnosti[64] střádaly pomaleji (5,0 %).

Rostly úrokové sazby úvěrů na bydlení. Objem poskytnutých úvěrů na bydlení rostl nejpomaleji za dobu měření.

Úrokové sazby spotřebitelských úvěrů pro domácnosti v 1. čtvrtletí po delším období růstu opět výrazněji klesly. Ke konci března dosahovaly v průměru 9,49 % (−0,17 p. b.). Úročení úvěrů na bydlení naopak v průměru rostlo. Ke konci března průměrná úroková sazba činila 5,19 %, což představovalo nárůst o 0,30 p. b. Zvyšovaly se především úrokové sazby úvěrů se splatností do 1 roku. Objem úvěrů na spotřebu, které byly domácnostem poskytnuty, v 1. čtvrtletí vzrostl o 6,7 %. Přírůstek zpomalil a nadále výrazně zaostával za růstem cenové hladiny. Meziroční růst objemu poskytnutých úvěrů na bydlení v 1. čtvrtletí zpomalil na 3,4 %, což byl nejmenší zaznamenaný přírůstek. Ze statistik o nových smlouvách hypotečních úvěrů vyplývá, že objem ostatních nových ujednání (9,9 mld. korun) byl v 1. čtvrtletí mírně vyšší než čisté nové

[62] Není-li uvedeno jinak, je zdrojem údajů v této kapitole databáze ARAD České národní banky. Hodnoty směnných kurzů jsou rovněž převzaty od ČNB.
[63] Není-li uvedeno jinak, je změnou úrokových sazeb myšlen rozdíl mezi hodnotou ke dni 31. 3. 2023 a 31. 12. 2022.
[64] Obyvatelstvo včetně živnostníků.

úvěry včetně navýšení[65] (9,2 mld.). Pokračuje tedy proces změn úvěrových podmínek (a nárůst úrokových sazeb) úvěrů sjednaných v období hypotečního boomu.

Nefinanční podniky čelily nárůstu sazeb u úvěrů s malým a středním objemem.

V případě nefinančních podniků se diferencoval vývoj úrokových sazeb v závislosti na výši úvěru. U nejmenší kategorie úvěrů do 7,5 mil. korun vzrostlo průměrné úročení o 1,12 p. b. na 8,66 %. V kategorii od 7,5 do 30 mil. korun se zvýšily úrokové sazby o 0,10 p. b. na 9,14 %. Přes pokles o 0,11 p. b. ale zůstalo nejvyšší průměrné úročení úvěrů v objemu nad 30 mil. korun (9,20 %). Celkový objem úvěrů a pohledávek nefinančních podniků meziročně vzrostl o 2,5 %. Dál pokračoval prudký růst úvěrů v cizí měně (30,9 %)[66], zatímco ty korunové se propadaly (−13,9 %). Nejvíce v 1. čtvrtletí meziročně rostly úvěry poskytnuté v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví (20,7 %), výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla, vzduchu, vody a odpadních vod (13,3 %) a ve stavebnictví (12,6 %). Mírně posílil růst úvěrů v činnostech v oblasti nemovitostí (9,0 %). Oslabil nárůst úvěrů ve zpracovatelském průmyslu (2,5 %) nebo v ubytování, stravování a pohostinství (4,9 %) a velkoobchodě, maloobchodě a opravách a údržbě motorových vozidel (0,5 %). Výrazně se meziročně propadl objem úvěrů poskytnutých v informačních a komunikačních činnostech (−20,7 %) a v dopravě a skladování (−11,4 %).

Graf č. 17 Tržní úrokové sazby (v %)

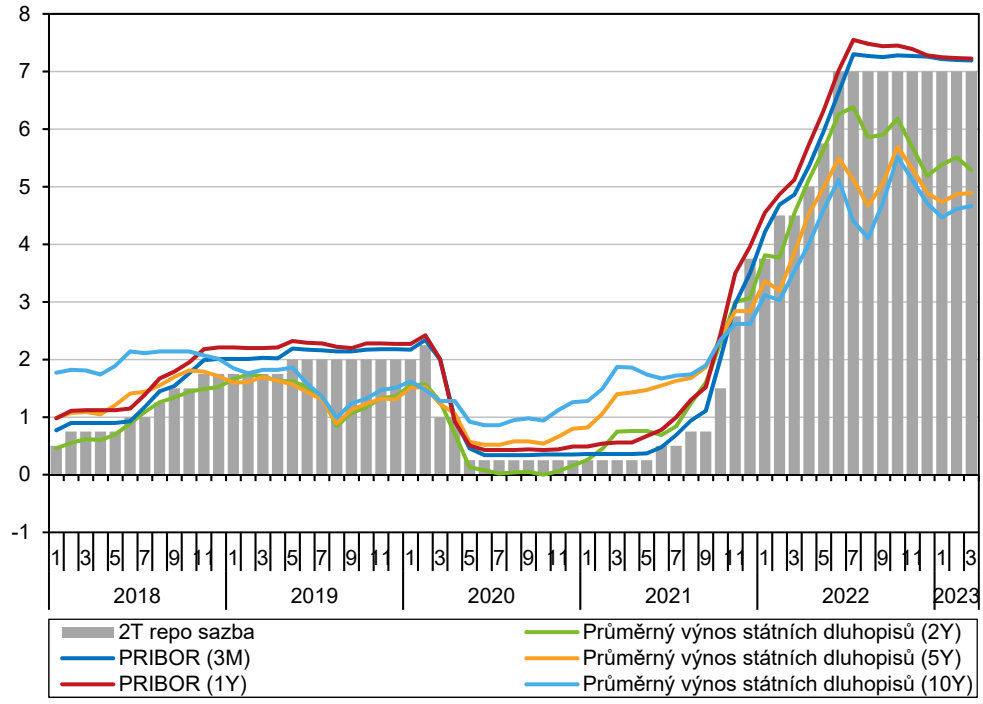

Zdroj: ARAD, ČNB

[65] V nových smlouvách jsou zahrnuty i refinancované úvěry a ostatní ujednání. Refinancované úvěry zahrnují stávající smlouvy sjednané nově u jiné banky, zatímco ostatní nová ujednání jsou stávající smlouvy sjednané s novými podmínkami u stejné banky.
[66] Úvěry v cizí měně začaly prudce růst po začátku opětovného zvyšování měnověpolitických sazeb v červnu 2021.

8. Státní rozpočet

Hospodaření SR se na počátku roku propadlo do rekordního schodku, jenž přesáhl polovinu očekávaného celoročního deficitu. Podílely se na tom mimořádné, zčásti dočasně působící vlivy.

V 1. čtvrtletí 2023 došlo k prudkému navýšení schodku hospodaření státního rozpočtu (SR)[67], a to na rekordních 166,2 mld. korun[68]. To představovalo již více než polovinu plánovaného deficitu na celý letošní rok[69] (takto vysoká alikvotní část schodku nebyla v rámci 1. čtvrtletí v současném miléniu dosud zaznamenána). Schodkové hospodaření přetrvávalo pátý rok v řadě. Za meziročním prohloubením deficitu (o 107 mld. korun) stály letos do značné míry mimořádné vlivy, z nichž některé mají patrně jen dočasný charakter. Loni na počátku roku bylo čerpání běžných i kapitálových výdajů omezeno rozpočtovým provizoriem a letos (především v březnu) navíc došlo k vyššímu předfinancování u dotací, zejména v sociální oblasti, školství či výzkumu a vývoji[70]. V silném růstu výdajů SR na počátku letošního roku se dále promítala jak pomoc státu související s vysokými cenami energií (dosud nedostatečně kompenzovaná mimořádnými příjmy ze zdanění vybraných sektorů ekonomiky), tak dopady přetrvávající pádivé inflace (valorizace důchodů, vyšší objem vyplacených sociálních dávek, rostoucí splátky státního dluhu). Kromě toho měl na prohlubující se schodek SR vliv i slábnoucí výkon tuzemské ekonomiky, který ovlivňoval inkaso některých váhově významných rozpočtových příjmů[71].

Růst daňových příjmů zrychlil, za rozpočtovým očekáváním však zaostal. K vyšším příjmům přispěl zejména výběr pojistného.

Ačkoli celkové příjmy SR vzrostly letos v 1. čtvrtletí meziročně procentuálně nejvíce za posledních deset let (+13,0 %, resp. 46 mld. korun), dosáhly pouze pětiny celoroční rozpočtované výše[72]. Zatímco na počátku loňského roku byl růst celkových příjmů tažen převážně inkasem DPH, od ledna do března 2023 se o něj zasloužil primárně vyšší výběr pojistného na sociální zabezpečení (+15,6 mld. korun). Z daňové oblasti přispěly letos nejvíce energetické firmy, a to prostřednictvím nově zavedeného odvodu z nadměrných příjmů (+8,2 mld. korun)[73]. SR však získal meziročně více na všech váhově významných daňových příjmech (vyjma spotřební daně). Celostátní daňové inkaso (bez pojistného) na úrovni všech veřejných rozpočtů vzrostlo v 1. čtvrtletí 2023 meziročně o 15,4 %. Trend slábnoucího tempa inkasa, patrný ve druhé polovině loňského roku, se zastavil. Dynamika výběru nepřímých daní ovšem nadále za cenovým růstem v ekonomice citelně zaostávala a dokládala tak pokračující pokles poptávky domácností.

Silný cenový růst se nadále promítal do svižného tempa výběru DPH, které však bylo tlumeno klesající spotřebou domácností.

Nejvýznamnějším daňovým příjmem pro SR zůstává tradičně DPH. V 1. čtvrtletí 2023 jeho inkaso meziročně posílilo o 9,7 %, obdobným tempem jako ve 2. pololetí 2022. Shodně jako po celý loňský rok byl letos pro vývoj výběru DPH zásadní silný cenový růst v ekonomice. Negativně oproti tomu působil pokračující pokles spotřeby domácností a nově také zvýšení limitu tržeb pro registraci DPH (z 1 na 2 mil. korun). Na spotřební dani (včetně energetických daní a daně z digitálních služeb) plynulo do SR meziročně o 3,7 % méně a výše inkasa tak zatím (stejně jako u DPH) nenaplňovala rozpočtové očekávání. Z váhově významnějších položek této daně se výběr zvýšil pouze u tabákových výrobků (+2,8 %), výhradně ovšem vlivem pokračujícího navyšování daňové sazby. Administrativní opatření[74] sehrálo zásadní roli i u klíčové daně z minerálních olejů, na níž stát vybral meziročně o 7,2 % méně (v absolutní

[67] Pokud není uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje týkající se státního rozpočtu z dat Ministerstva financí o pokladním plnění.
[68] Mírně nižší schodek SR byl zatím letos vykázán po očištění všech příjmů a výdajů souvisejících se společnými projekty ČR a EU (156,8 mld. korun). V 1. čtvrtletí 2022 dosahoval takto očištěný schodek 55,3 mld. korun.
[69] Dle zákona č. 449/2023 Sb. o státním rozpočtu na rok 2023 schváleného 30. listopadu 2022.
[70] Míra plnění těchto výdajů (vzhledem k celoroční rozpočtované výši) byla letos na konci 1. čtvrtletí vyšší i ve srovnání s rokem 2021.
[71] Rozpočtová očekávání příjmů na rok 2023 vycházela z makroekonomické predikce MF z loňského srpna. Ta očekávala růst reálného HDP v letošním roce o 1,1 % spojený s velmi mírným navýšením reálných výdajů na konečnou spotřebu domácností (0,5 %). Nejnovější predikce MF (z dubna 2023) již analogicky předpokládá stagnaci HDP (+0,1 %) doprovázenou citelnějším útlumem spotřeby domácností (−2,7 %).
[72] Na očekávaném růstu souhrnných příjmů SR za rok 2023 (+18,7 %) by se měly zásadně podílet inkasa „sektorové“ daně u podniků z neočekávaných zisků a daně odvodu z nadměrných příjmů (prvotně odhadované na 100 mld. korun), dále např. navýšení očekávaných příjmů z emisních povolenek (na 82,5 mld.) a významně posílený převod z tzv. privatizačního účtu (na 45 mld.).
[73] Tento odvod (zdaněný 90% sazbou) představuje rozdíl mezi skutečným příjmem a stropem tržního příjmu z prodeje elektřiny nad stanovenou hranici (za období od 1. prosince 2022 do konce roku 2023).
[74] Od června do konce září 2022 byla snížena sazba spotřební daně z benzínu a motorové nafty o 1,5 korun na 8,45 korun na litr. U nafty bylo toto opatření prodlouženo až do konce roku 2023. Dle propočtů MF ČR měla mít tato daňová úprava v roce 2023 negativní dopad ve výši 8,7 mld. korun (tj. více než desetina z očekávaného letošního inkasa).

Pokles inkasa spotřební daně odrážel nižší výběr daně z minerálních olejů i dopad úspor domácností a firem v oblasti energií.

výši šlo v rámci 1. čtvrtletí o druhé nejnižší inkaso za posledních devět let). Po loňském oživení klesal i výběr daně z lihu (−3 %) či vína a meziproduktů (−6 %), naopak inkaso daně z piva letos rostlo druhým rokem v řadě (za výší z 1. čtvrtletí 2019 ale stále zaostávalo). V důsledku citelného snížení spotřeby elektřiny, plynu i pevných paliv meziročně výrazně poklesl výběr energetických daní (o 14 %).

Výběr daně z příjmů právnických osob pokračoval ve svižném tempu a nad úrovní očekávání rozpočtu.

Na korporátní dani získal SR meziročně o pětinu více (podobným tempem se zvyšovalo inkaso této daně i ve druhé polovině loňského roku). Také odvody z nadměrných příjmů z prodeje elektřiny rostly letos v 1. čtvrtletí rychleji, než činilo rozpočtové očekávání. Naopak u jiného mimořádného příjmu – daně z neočekávaných zisků[75] – se předpokládají první splátky podniků až letos v září. Nicméně původní rozpočtový odhad tohoto celoročního inkasa byl již letos v dubnu razantně revidován (z 85 mld. korun na 28 mld. korun).

Svižný růst inkasa daně z příjmu fyzických osob reflektoval příznivou pozici zaměstnanců na pracovním trhu.

Svižně vzrostl i příjem SR z daně z příjmů od fyzických osob (DPFO), když byl meziročně vyšší o 23,5 %, resp. 6,9 mld. korun[76]. Stalo se tak především zásluhou klíčové příjmové daně placené plátci (ze závislé činnosti), do níž se promítal pokračující růst zaměstnanosti i mírně zrychlující růst průměrné mzdy. V menší míře se zde projevil i vliv daňových změn (zrušení kompenzačního bonusu na pomoc drobným podnikatelům během pandemie, pokračující navyšování daňové slevy na poplatníka). Dařilo se také inkasu DPFO vybírané srážkou, na níž stát vybral meziročně o polovinu více (zásluhou růstu úrokových sazeb i vyššího počtu osob pracujících na dohody). Naopak výběr váhově méně významné daně DPFO placené poplatníky, jež cílí především na drobné podnikatele, se meziročně o desetinu snížil[77]. Nižší inkaso souvisí i s navýšením slevy na poplatníka a s posunem zákonných lhůt pro podání daně (u osob, jež mají povinnost podávat přiznání elektronicky).

Graf č. 18 Příspěvek dílčích příjmů k meziročnímu růstu celostátního inkasa daňových příjmů (v p. b.) **a saldo státního rozpočtu** (v mld. korun) **v rámci 1. čtvrtletí**

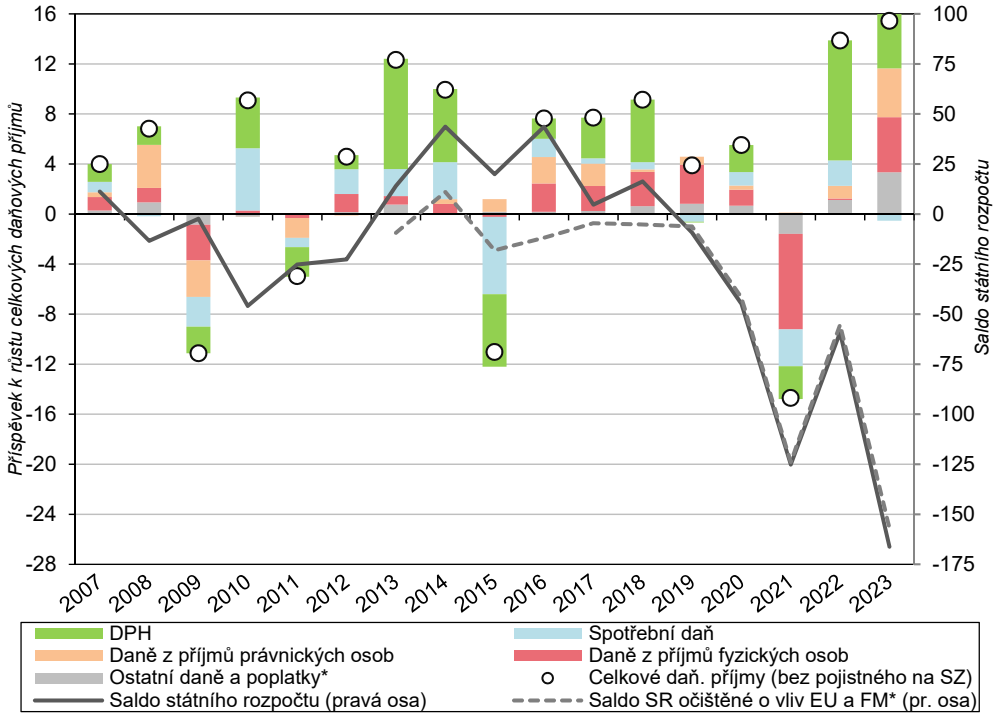

Poznámka: Údaje očištěné o vliv prostředků z EU a Finančních mechanismů jsou k dispozici od roku 2013.
*Zahrnují zejména silniční daň, daň z hazardních her, dálniční poplatek a mýtné.
Zdroj: MF ČR

[75] Ta se týká energetických, petrochemických a těžebních firem a zahrnuje rovněž velké banky.
[76] Celostátní inkaso DPFO (na úrovni všech veřejných rozpočtů) letos ovšem stále zaostávalo za úrovní z 1. čtvrtletí 2019 (o 8,5 %). Klíčovou roli zde sehrálo snížení daňového zatížení práce od roku 2021 (v souvislosti se zrušením tzv. superhrubé mzdy).
[77] Rozpočtově očekávaný meziroční pokles inkasa této daně byl potvrzen i dubnovými údaji, které zahrnují vyrovnání daně u části poplatníků (podávajících přiznání ve lhůtě do 3. dubna).

Příjem z rozpočtu EU a Finančních mechanismů se meziročně mírně navýšil.

Na rozdíl od počátku loňského roku letos v 1. čtvrtletí meziročně vzrostly (+7,6 %) nedaňové příjmy (vč. kapitálových příjmů a přijatých transferů), jejich příspěvek k navýšení celkových příjmů SR však nebyl nikterak zásadní. To souvisí s jejich dosud relativně nízkým plněním[78], neboť do očekávaných celoročních příjmů byly zařazeny i meziročně výrazně posílené výnosy z obchodování s emisními povolenkami (většina z nich je ovšem určena na dekarbonizaci ekonomiky a realizovaná prostřednictvím Modernizačního fondu). Váhově dominantní položka nedaňových příjmů – příjmy z EU a Finančních mechanismů[79] – v 1. čtvrtletí posílila o 6,1 % (+1,6 mld. korun), kdy došlo k proplacení dříve SR předfinancovaných výdajů v oblasti společné zemědělské politiky a v dalších podporovaných oblastech z programového období 2014+ šlo především o operační program Podnikání, inovace i konkurenceschopnost, Doprava, Životní prostředí.

Potřeba mimořádných transferů i efekt vyššího předfinancování stály za rekordním růstem výdajů SR.

Celkové výdaje SR v 1. čtvrtletí 2023 meziročně vzrostly o rekordních 36,9 %[80] (+153 mld. korun). Projevila se jak potřeba mimořádných transferů souvisejících s řešením dopadů pádivé inflace i s ní spojené energetické krize, tak efekt nižší loňské základny, jenž nastal v důsledku hospodaření státu v režimu rozpočtového provizoria[81] (v 1. čtvrtletí 2022 běžné výdaje meziročně propadly skoro o desetinu, investice pak bezmála o třetinu).

K růstu běžných výdajů přispěly nejvíce běžné transfery do obecních a krajských rozpočtů.

K meziročnímu růstu celkových běžných výdajů SR (+33,3 %, +133 mld. korun) letos nejvíce přispěly transfery územním rozpočtům (+36,5 mld. korun, oproti 1. čtvrtletí 2021 však „pouze“ +18,2 mld.), primárně kvůli efektu předfinancování v oblasti regionálního školství[82] i sociálních služeb, zčásti také vlivem navýšení platových tarifů nepedagogickým pracovníkům[83] či kompenzačnímu příspěvku na ubytování uprchlíků z Ukrajiny (+1,9 mld. korun). Vliv předfinancování oproti loňskému provizoriu stál také za citelným růstem transferů příspěvkovým organizacím (+14,4 mld.) směřujícím zejména vysokým školám a veřejným výzkumným organizacím. Podobně vlivy působily na počátku roku u dotací neziskovým organizacím (+2 mld. korun), u nichž větší podpora směřovala např. do oblasti sportu. Více než trojnásobně meziročně narostly transfery podnikatelům (+30,9 mld. korun)[84], jež zahrnovaly mimořádné výdaje – zejména v podobě kompenzací za dodávky elektřiny a plynu zákazníkům a ztráty kvůli zastropování jejich cen (+23,9 mld. korun), dále pomoc firmám v energeticky náročných odvětvích či dotace provozovatelům přenosové soustavy. Pouze okrajový vliv měly naopak úspory v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti či nižší zálohové dotace na obnovitelné zdroje energie. Další klíčový faktor fiskální expanze spočíval v oblasti sociálních dávek. Ty meziročně posílily skoro o pětinu, resp. 34,5 mld. korun a na celkových výdajích SR se podílely 38,5 %.

Významným výdajem byly i kompenzace dodavatelům energií v důsledku zastropování jejich cen.

Za rekordním růstem výdajů na důchody stály loňské mimořádné i letošní řádná valorizace.

Ohnisko růstu sociálních dávek představovaly tradičně výdaje na důchody. Ty se v 1. čtvrtletí meziročně zvýšily o rekordních 20,9 % (na 171,6 mld. korun)[85]. V jejich výši se kromě dvojí loňské mimořádné valorizace (v červnu o 6,3 % a v září pak o rovná 4 %) promítá i řádné zákonné navýšení od ledna 2023 (+4,7 %) a dále také nově zavedený pravidelný příspěvek za každé vychované dítě (500 korun). Počet příjemců důchodů navzdory vyššímu zájmu o předčasné penze klesal, byť mírnějším tempem než v předchozích dvou letech. Ačkoliv stále dobrá kondice tuzemského trhu práce podporovala

[78] Za 1. čtvrtletí získal SR na těchto příjmech jen 14 % celoročně plánované výše prostředků (v období od ledna do dubna 2023 pak 20 %).
[79] Zahrnují příjmy z rozpočtu Evropské Unie a z Finančních mechanismů EHP/Norska/Švýcarska.
[80] V současném miléniu rostly donedávna nejvíce v rámci 1. čtvrtletí výdaje SR v roce 2008 (+22,9 %).
[81] Úhrn měsíčních výdajů ve všech organizačních složkách státu tak mohl dosáhnout maximálně jedné dvanáctiny celkových výdajů SR stanovených dle schváleného zákona o SR z roku 2021. Na počátku roku došlo k omezení možnosti předfinancování některých běžných transferů a zásadně limitováno bylo rovněž použití i dalších zdrojů financování (např. mimorozpočtové zdroje – především nároky z nespotřebovaných výdajů z minulých let). To vedlo mj. k odkladu zbytných provozních výdajů i investic.
[82] Šlo o dubnové zálohy a u soukromých škol zálohy za celé 2. čtvrtletí. Loni byly v 1. čtvrtletí vyplaceny jen zálohy za leden až březen.
[83] K němu došlo již od září 2022, nárůst činil 10 %.
[84] Jejich výše činila 44,2 mld. korun a o 15 % přesáhla donedávna rekordní úroveň dotací z 1. čtvrtletí 2021, kdy vrcholila „protipandemická“ pomoc podnikům.
[85] Průměrný měsíční starobní důchod (bez souběhu s ostatními důchody) tak letos v březnu dosáhl u mužů 20 723 korun, u žen 18 290 korun. Díky zavedení „výchovného“ se významně snížil rozdíl v úrovni důchodů mužů a žen. Sólo starobní důchod u žen zaostával za úrovní mužů o 12 %. Relativní rozdíl důchodů mezi pohlavími byl tak mírně nižší než v případě průměrných mezd.

Schodek důchodového účtu se meziročně téměř trojnásobně prohloubil.

pokračující růst příjmů důchodového pojištění, jeho meziroční tempo bylo letos oproti výdajům na důchody pouze poloviční. Saldo důchodového účtu[86] se proto propadlo do výrazného deficitu (−25 mld. korun, o rok dříve −9 mld.), což představovalo skoro dvakrát hlubší schodek než v donedávna rekordním saldu z počátku roku 2012.

Výdaje na státní sociální podporu navyšovaly příspěvky na bydlení i přídavky na dítě.

Svižný růst zaznamenaly letos také i nedůchodové sociální dávky (meziročně +11,3 %). Ze SR na ně v 1. čtvrtletí putovalo 47,3 mld. korun. Za jejich posílením stály zejména výdaje na státní sociální podporu (SSP, +2,7 mld. korun), u nichž došlo k výraznému zvýšení objemu vyplacených příspěvků na bydlení (v důsledku vysokých cen energií a zvýšení nákladů uznatelných pro výplatu) a přídavků na dítě (vlivem jejich plošného navýšení i nárůstu životního minima). Opačně působil pokles čerpání u váhově dominantní položky SSP rodičovských příspěvků (−5,3 %), k němuž došlo druhým rokem v řadě. Téměř dvojnásobně posílily meziročně výdaje na dávky v hmotné nouzi (+1,6 mld. korun), v drtivé většině vlivem výplaty humanitární dávky uprchlíkům z Ukrajiny. Významně ale narostly i příspěvky na živobytí (+41 %), jež pomáhají jednotlivcům či rodinám při nedostatečném příjmu. Podobným tempem se navýšily také dávky pro zdravotně postižené, především vlivem vyšších příspěvků na mobilitu. Po loňském poklesu se letos v 1. čtvrtletí objem vyplacených podpor v nezaměstnanosti zvýšil (+8 % meziročně), což odpovídá mírnému růstu počtu registrovaných uchazečů o práci[87]. Výdaje na dávky nemocenského pojištění se díky zlepšení epidemické situace sice meziročně snížily (−5,5 %), úroveň z 1. čtvrtletí 2019 ale předčily o více než čtvrtinu a představovaly tak pro SR nezanedbatelný výdaj (12,6 mld. korun). I přes svižný růst výběru pojistného tyto dávky stále převyšovaly příjmy z pojistného (o 2 mld. korun, v 1. čtvrtletí 2022 pak o 4 mld.).

Vyšší dávky v hmotné nouzi souvisely s podporou uprchlíků i s vyšším čerpáním příspěvků na živobytí.

Růst výdajů na dávky nemocenského pojištění se zastavil. Výdaje však stále převyšovaly příjmy z pojistného.

Obsluhu státního dluhu výrazně zatížily plánované výplaty úroků z protiinflačních dluhopisů.

Výdaje na obsluhu státního dluhu[88] se letos oproti 1. čtvrtletí 2022 více než zdvojnásobily a činily rekordních 16,4 mld. korun. Projevila se zde zejména plánovaná výplata úroků ze státních protiinflačních dluhopisů. Po dvou letech stagnace vzrostly letos výdaje na platy v organizačních složkách států (+11,6 %), což souviselo s lednovým navýšením platových tarifů příslušníků bezpečnostních sborů a vojáků a loňským navýšením u zaměstnanců ve státní službě (k němuž došlo od září). Po zmrazení během pandemie se citelně zvýšily i výdaje na platy ústavních činitelů. O necelou desetinu (na 15,1 mld. korun) posílily i povinné odvody ČR do rozpočtu EU. Obdobné výše dosáhly na počátku roku i neinvestiční nákupy (bez výdajů na obsluhu dluhu), které ale meziročně stagnovaly. Do běžných provozních výdajů se sice promítal cenový růst (např. u nákupů vody, paliv, energií či služeb), na druhou stranu výrazně poklesla potřeba léků, vakcín a dalšího zdravotnického materiálu. Také platby veřejného zdravotního pojištění za tzv. státní pojištěnce se letos oproti 1. čtvrtletí 2022 nezměnily. Ve směru růstu působil vyšší počet pojištěnců, na počátku loňského roku však dočasně platil vyšší vyměřovací základ plateb (1967 korun na osobu, oproti letos platným 1900 korunám na osobu). Oproti očekávání vydal naopak SR meziročně více (+1,2 mld. korun) na běžných transferech státním fondům. Přestože se snížily dotace do oblasti zemědělství (pouze v oblasti spolufinancované z EU), převážil dopad vyplacených prostředků na krytí deficitu Státnímu fondu dopravní infrastruktury.

Po zmrazení v období pandemie vzrostly výdaje na platy v organizačních složkách státu.

Kapitálové výdaje meziročně výrazně vzrostly. Jejich plnění bylo nejvyšší za posledních sedm let.

Kapitálové výdaje SR se meziročně více než zdvojnásobily (na 36 mld. korun). V 1. čtvrtletí byla letos proinvestována již více než šestina celoroční rozpočtované částky (vyšší úroveň plnění investic byla na počátku roku patrná naposledy v roce 2016). K meziročnímu růstu investic přispěly rovnoměrně jak výdaje na spolufinancování společných programů ČR a EU (s alokací 20 mld. korun), tak výdaje realizované výhradně z národních zdrojů. Na financování dopravní infrastruktury putovalo skoro 40 % všech investic (meziročně o 11 mld. více), necelých 20 % pak na Národní plán obnovy, zejména na program Nová zelená úsporám (+3,9 mld. korun).

[86] To vyjadřuje rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchody ze SR. Ve výdajích nejsou zahrnuty náklady na správu systému důchodového pojištění.
[87] Nárok na podporu v nezaměstnanosti měla letos v březnu (podobně jako o rok dříve) necelá třetina registrovaných uchazečů o práci.
[88] Čisté výdaje odpovídají saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh (č. 396).

Graf č. 19 Vybrané výdaje státního rozpočtu v rámci 1. čtvrtletí (v mld. korun)

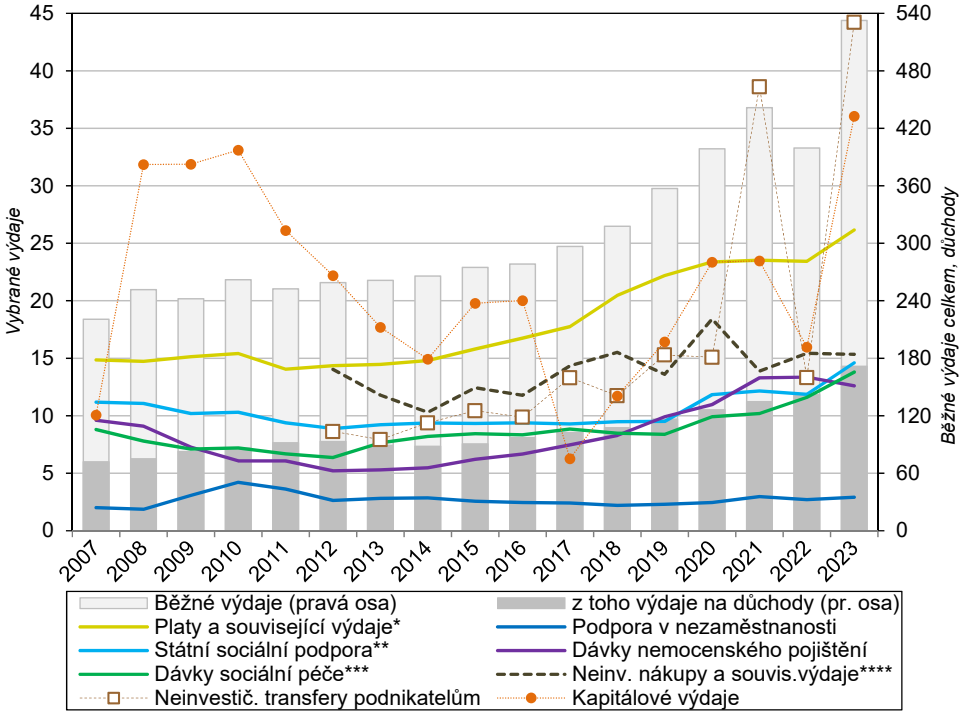

*Pokrývají výdaje na platy v organizačních složkách státu. Nezahrnují například mzdové výdaje na regionální školství.
**Zahrnuje i dávky pěstounské péče. ***Zahrnují dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o soc. službách. Jsou zde obsaženy i dávky humanitární pomoci poskytnuté občanům Ukrajiny.
****Obsahují zejména výdaje na nákup služeb, materiálu, energií či ostatních služeb (například výdaje na opravy a udržování).
Zdroj: MF ČR, MPSV

Státní dluh vystoupal na konci 1. čtvrtletí na bezmála 3 biliony korun. Meziroční růst dluhu oproti tempu počátku loňského roku výrazně zrychlil.

Pokračující hospodaření státu s hlubokými rozpočtovými schodky spolu s plánovanými splátkami dluhu se nadále promítaly ve vysoké výpůjční potřebě. Státní dluh tak vystoupal na konci letošního března na rekordních 2 997 mld. korun, když se od počátku roku zvýšil o 102 mld. korun a meziročně byl vyšší o 403 mld. (15,5 %). Dynamika růstu dluhu ve srovnání s počátkem loňského roku citelně zrychlila. Meziročně se letos významně zvýšila emisní činnost na domácím trhu[89] – čistá emise státních pokladničních poukázek (zahrnující výpůjčky v domácí měně i eurech) činila v přepočtu 93,5 mld. korun a čistá emise korunových středně a dlouhodobých dluhopisů se splatností nad 1 rok čítala 102,2 mld. korun[90] za 1. čtvrtletí 2023. Především vlivem výše uvedeného došlo k razantnímu navýšení vnitřního státního dluhu (meziročně o 380,5 mld. korun, z toho od počátku letošního roku o 199,4 mld.). Naopak korunová hodnota vnějšího dluhu se meziročně zásadně nezměnila a hlavně vlivem splátek krátkodobých zápůjček během 1. čtvrtletí 2023 poklesla o třetinu[91].

Sektor vládních institucí (VI) vykázal ve 4. čtvrtletí hluboký schodek přesahující 100 mld. korun.

Celý sektor vládních institucí (VI) hospodařil ve 4. čtvrtletí 2022[92] s deficitem ve výši 103,8 mld. korun[93]. Horšího výsledku na sklonku roku bylo za dobu sledování dosaženo pouze v roce 2020. Přestože tempo meziročního růstu příjmů v posledním loňském kvartálu (+9,2 %) mírně převýšilo dynamiku výdajů (+8,9 %), celkový schodek se meziročně mírně prohloubil (o 7,0 mld. korun). Růst příjmů byl tažen zejména přijatými čistými sociálními příspěvky (+16,0 mld. korun), jejich dynamika však během loňského roku ve vazbě na mírné ochlazení trhu práce v ČR zvolňovala. Příjmy byly podpořeny také zvýšenými úroky plynoucími zejména z vyšších důchodů z vlastnictví (+15,3 mld.),

Růst příjmů VI táhly zejména vyšší sociální

[89] Ve srovnání s rekordní aktivitou v 1. čtvrtletí 2021 byla ovšem letos intenzita výpůjčních operací nižší (tehdy přesáhla čistá emise pouze u klíčového nástroje – středně a dlouhodobých dluhopisů – 200 mld. korun).
[90] Hodnota veškerých domácích státních dluhopisů v oběhu vzrostla o 15,7 % na celkových 2 805,3 mld. korun.
[91] Na celkovém státním dluhu se vnější zadluženost na konci března 2023 podílela jen 6,4 % (nejméně za posledních devatenáct let).
[92] Údaje o hospodaření vládních institucí za 1. čtvrtletí 2023 zveřejní ČSÚ 3. července 2023, Eurostat analogicky 21. července 2023. Detailnější zhodnocení tuzemského vývoje za 4. čtvrtletí 2022 i celý loňský rok je obsaženo v publikaci *Analýza sektorových účtů*: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/analyza-ctvrtletnich-sektorovych-uctu-4-ctvrtleti-2022
[93] Není-li uvedeno jinak, jsou údaje o hospodaření sektoru VI v ČR vyjádřeny bez sezónního očištění.

příspěvky, což dokládalo stále dobrou kondici trhu práce.

pozitivně se projevily i běžné daně z důchodů a jmění (+12,3 mld., +10,6 %) či přijaté kapitálové transfery (+7,7 mld.). Prudce zmírnil přírůstek váhově významné položky obdržených daní z výroby a dovozu (+4,8 mld. korun), jejichž meziroční růst činil na konci roku jen 2,5 % (v 1. čtvrtletí 2022 ale 17,1 %). Projevilo se zde oslabení výběru spotřebních daní, zejména u pohonných hmot, ale i slábnoucí dynamika výběru DPH (navzdory akceleraci růstu spotřebitelských cen). Meziroční růst výdajové strany VI ve 4. čtvrtletí nejvíce zatížily vyplacené sociální dávky a naturální sociální transfery (+25,0 mld. korun, +9,1 %). Méně výrazný byl přírůstek výdajů na tvorbu hrubého kapitálu a čistého pořízení nevyráběných aktiv (+10,7 mld. korun), náhrad zaměstnancům (+10,5 mld.), placených důchodů z vlastnictví (+10,0 mld., takřka výhradně vlivem zvýšených úroků) a mezispotřeby (+8,9 mld. korun). Po sérii meziročních poklesů souvisejících s útlumem protipandemických výdajů se znovu obnovil růst vyplacených dotací (+3,9 mld. korun, +10,9 %).

Vyšší výdaje souvisely primárně s posílením sociálních dávek a naturálních sociálních transferů, k růstu však přispěly takřka všechny výdajové položky.

Graf č. 20 Saldo hospodaření a konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí v Česku, EU a eurozóně (v % HDP, roční úhrn, resp. stav k 31.12.)

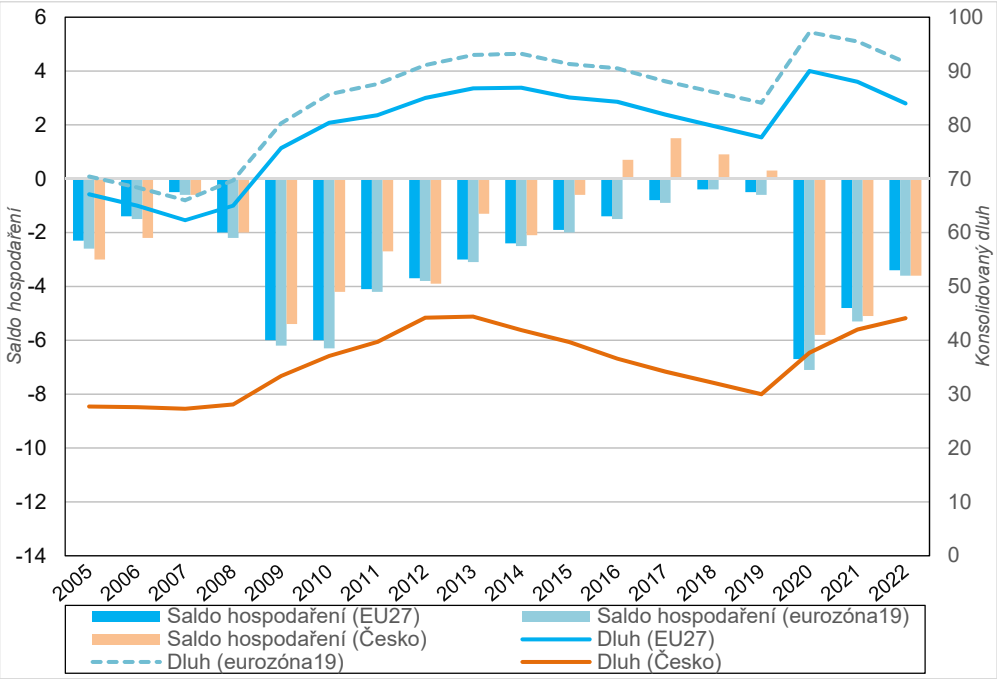

Zdroj: Eurostat

Trend snižování deficitu sektoru vládních institucí se ve 2. pololetí ve většině zemí EU zastavil.

Zlepšování kondice veřejných financí v EU i státech eurozóny (související s výrazným útlumem mimořádných veřejných výdajů spojených s pandemií), patrné od počátku roku 2021, se loni ve 2. pololetí zastavilo. Ve 4. čtvrtletí 2022 se deficit hospodaření sektoru VI v Unii prohloubil na 4,5 % HDP, což znamenalo nejslabší výsledek za posledních šest kvartálů[94]. Rovněž v Česku se vloni schodek prohloubil, byť svého dna dosáhl již ve 3. čtvrtletí (−4,6 % HDP) a na konci roku došlo k mírnému zlepšení (−3,9 % HDP). I přes zhoršující se makroekonomickou situaci si ve 4. čtvrtletí několik států v Unii uchovalo přebytek hospodaření – Dánsko (+3,3 % HDP), Irsko (+1,3 %) a Bulharsko (+0,9 %)[95]. Naopak s hlubokými schodky převyšujícími 7 % HDP se na konci loňského roku potýkaly Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Malta a Španělsko.

Míra zadlužení sektoru vládních institucí v zemích EU naopak

I přes zhoršení deficitu hospodaření sektoru VI v řadě evropských zemí se míra zadlužení v celé EU dále snižovala. Ve 4. čtvrtletí 2022 dosáhla rovných 84 % HDP a byla tak nejnižší

[94] Údaje o saldu hospodaření sektoru VI v zemích EU jsou vyjádřené po sezónním očištění.
[95] V případě Bulharska se mohlo spíše jednat o krátkodobý výkyv, naopak Irsko i Dánsko vykazovaly přebytek hospodaření sektoru VI po celý loňský rok.

stále klesala a na konci roku 2022 byla nejnižší od propuknutí pandemie.

od počátku pandemie. V Česku činilo zadlužení sektoru VI na konci loňského roku 44,1 % HDP, oproti předchozímu kvartálu se mírně snížilo, o 1 p. b. (výhradně vlivem nominálního růstu HDP). Meziročně se ovšem míra zadlužení v tuzemsku zvýšila (+2,1 p. b.), podobný negativní trend byl mezi členskými státy EU patrný pouze v případě malých a minimálně zadlužených ekonomik Estonska i Lucemburska a dále též ve Finsku. V EU se ve shodném období míra zadlužení sektoru VI snížila (o rovná 4 p. b.), největší pozitivní posun (o více než 10 p .b.) zaznamenaly některé vysoce zadlužené státy (Řecko, Portugalsko, Kypr), ale také některé země s lepším stavem veřejných financí (Chorvatsko, Irsko). Naopak jen minimální zlepšení nastalo např. ve Francii (zadlužení zde stále přesahovalo 110 % HDP). Ve srovnání s minimální úrovní z posledního konjukturního období (2015 až 2019) byla na konci loňského roku míra zadlužení v EU vyšší o 6,3 p .b., v zemích současné eurozóny o 7,5 p. b. Horší tendenci než Česko (+14,1 p. b.) vykázaly již pouze Španělsko (+15 p. b.) a Francie (+16 p. b.). Naopak pod „předpandemickou“ úroveň zadlužení se již stačily vedle některých tradičně rozpočtově disciplinovaných zemí (Švédsko, Dánsko) dostat také Irsko, Chorvatsko, Kypr a Portugalsko.

V ČR meziroční růst míry zadlužení přetrvával. Oproti minimu z poslední konjunktury bylo zadlužení vyšší o více než 14 p. b.